

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในโลกของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบันและอนาคต บุคคลสามารถพัฒนาความรู้ในด้านต่างๆ ได้ไม่แตกต่างกัน บุคคลที่อยู่ห่างไกลก็สามารถเรียนรู้เหมือนกับ บุคคลที่อยู่ในเมือง คนจนก็มีโอกาสทางการศึกษาไม่ด้อยไปกว่าคนรวย ผู้หญิงมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้ชายมากขึ้น สังคมไทยปัจจุบัน มักจะมุ่งเน้นการพัฒนาความฉลาดทางด้านอื่นมากเกินไป เช่น สอนให้คนเรียนเก่ง ทำงานเก่ง หาเงินเก่ง จนหลงลืมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ไป (ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2548 : บทนำ) ถ้าบุคคลไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ โลกของเราก็คงจะสับสนวุ่นวายมากกว่าที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้ ที่ต้องรบราฆ่าฟันกันไม่เว้นแต่ละวัน ชนวนส่วนหนึ่งก็มาจากเรื่องของอารมณ์ด้วยกันทั้งสิ้น (แสงอุษา โลจนานนท์ และ กฤษณ์ รุยาพร, 2543 : 79)

การพัฒนามนุษย์ในโลกแห่งศตวรรษนี้ ในทางจิตวิทยามองว่า ในตัวมนุษย์มีสิ่งที่เกี่ยวข้องกันอย่างยากที่จะแยกกัน อยู่ 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย (Cognitive) จิตพิสัย (Affective) และทักษะพิสัย (Psychomotor) มุ่งให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้ (Learning) เพิ่มความเฉลียวฉลาดในเรื่องต่างๆ จะเน้นที่การเรียนรู้ใน 3 ด้าน จึงนับว่าเป็นการพัฒนาคนอย่างสมดุล (Salovey, 1995 : 25, อ้างถึงใน วินัส ภักดีนรา, 2546 : 1) การพัฒนาคน ต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่เยาว์วัย ซึ่งการพัฒนาเด็กในด้านต่างๆ เหล่านี้ เป็นหน้าที่ของบิดามารดา และครูที่จะช่วยเหลือหล่อหลอมให้เด็ก มีพัฒนาการที่สมบูรณ์ตาม ขอบข่ายของหลักสูตรการจัดการศึกษา

หลักสูตรการจัดการศึกษาในปัจจุบัน มุ่งพัฒนาผู้เรียนในลักษณะองค์รวม มีความสมดุล ทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย ปัญญา และสังคม ในทุกช่วงชั้นของการจัดการศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการพัฒนาตนเอง ตามเป้าหมายและวิธีการที่วางไว้ ได้แก่ การพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถทางอารมณ์ (Emotional Ability) หรือเชาวน์อารมณ์ (Emotional Intelligence) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการใช้ชีวิต เพื่อให้เด็กมีความเข้าใจตนเอง เข้าใจเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และสามารถแก้ไขข้อขัดแย้งทางอารมณ์ อันจะนำไปสู่การยกระดับทางจิตใจ โดยการที่คนเราจะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข และสามารถที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้นั้น จะต้องอาศัยการอบรมบ่มนิสัยเป็นสำคัญ

ยิ่งปัจจุบันมนุษย์ได้ตระหนักมากขึ้นว่า การที่บุคคลจะประสบความสำเร็จได้ทั้งในด้านการงาน การเรียน หรือการดำรงชีวิตอยู่ให้มีความสุขนั้น จะต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างเป็นส่วนประกอบ เช่น เซวานปัญญาที่ดี เซวานอารมณ์และมีบุคลิกภาพที่ดี อีกทั้งการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ก็มีส่วนอย่างมากที่จะทำให้บุคคลนั้นๆ ประสบความสำเร็จในชีวิตได้

วัยรุ่นนับว่าเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เป็นวัยที่กำลังก้าวไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว เป็นวัยแห่งการปรับตัว เป็นวัยแห่งปัญญา เป็นวัยที่มีความเครียดทางอารมณ์และเป็นวัยที่พร้อมจะแสวงหา และพัฒนาเอกลักษณ์ของตน (Ego Identity) อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาบุคลิกภาพ หากวัยรุ่นคนใด สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้เป็นอย่างดีแล้ว ก็จะเป็นผู้ที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ ตรงกันข้ามกับวัยรุ่นที่ปรับตัวไม่ได้ อาจเกิดความคับข้องทางจิตใจ และเกิดการปรับตัวที่ไม่เหมาะสมตามมา ดังจะเห็นได้จากปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งพฤติกรรมของบุคคลเหล่านี้ได้ปรากฏให้เห็น เช่น ปัญหานักเรียนติดยาเสพติด การมั่วสุมทางเพศ นักเรียนที่ฆ่าตัวตายเพื่อหนีปัญหาทางการเรียน เป็นต้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้ไม่สามารถใช้ศักยภาพหรือความเก่งที่มีอยู่ได้ เนื่องจากบุคคลอื่นๆ ไม่ให้ความร่วมมือ สาเหตุหลักๆ ก็จะเป็นเพราะว่าบุคคลเหล่านี้ มีปัญหาในการควบคุมอารมณ์ (ทศพร ประเสริฐสุข, 2542 : 90)

เซวานอารมณ์ (EQ) มีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ บุคคล ๆ หนึ่งประสบความสำเร็จได้ เช่นเดียวกัน เพราะเซวานปัญญาที่ดี หรือไอคิวสูง ไม่อาจบ่งชี้ถึงความสำเร็จ ในการทำงานได้เสมอไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำธุรกิจที่ต้องเกี่ยวข้องกับคนหมู่มาก หรือการเป็นหัวหน้างาน “ความเก่งงาน” เพียงอย่างเดียว จึงไม่เพียงพอ หากยังต้องมี “ความเก่งคน” ประกอบด้วย Goleman (1995 : 34) ได้กล่าวว่า คนที่ประสบความสำเร็จได้นั้น ขึ้นอยู่กับสติปัญญาเพียง 20 เปอร์เซ็นต์ ส่วนที่เหลือเป็นเรื่องของการเข้าสังคม ความสัมพันธ์กับผู้อื่น การรับรู้อารมณ์ของตนเอง การจัดการกับอารมณ์และความตึงเครียด ซึ่ง Goleman เรียกสิ่งเหล่านี้ว่า เซวานอารมณ์ (Emotional Intelligence) เช่นเดียวกับ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2544 : 1) ที่กล่าวว่า อีคิว เป็นตัวที่ช่วยทำให้เราเข้าใจว่า ทำไมบางคนจึงดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดีในขณะที่บางคนล้มเหลว จากการศึกษาของนักจิตวิทยา ชื่อ Thorndike (1920) ได้พบว่า ความฉลาดในคนแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ หนึ่งความสามารถในเรื่องคำพูดและตัวเลข สองความสามารถในความคิดและความเข้าใจทางรูปธรรม ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้สามารถวัดออกมาเป็นตัวเลข ที่เรียกว่า ไอคิว ส่วนกลุ่มที่สาม คือ ความฉลาดทางสังคม ซึ่งเป็นความสามารถในการเข้าใจผู้อื่นและความสามารถในการเข้าใจตนเอง จะเห็นได้ว่าความสามารถทางสังคมเป็นความสามารถส่วนหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์ หรือ อีคิว ซึ่งเป็นความสามารถที่ต่างไปจากความฉลาดในการเรียน (ถนัดศรี ชกคุณวุฒิ, 2543 : 124 - 128)

เซวานอารมณ์ หรือความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถทางอารมณ์ ที่จะช่วยในการดำเนินชีวิตให้เป็นไปอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข Salovey and Mayer (1997) ได้กล่าวถึง

ความฉลาดทางอารมณ์เป็นครั้งแรกว่า “เป็นรูปแบบหนึ่งของความฉลาดทางสังคมที่ประกอบด้วยความสามารถในการรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น สามารถแยกความแตกต่างของอารมณ์ที่เกิดขึ้นและใช้ข้อมูลนี้เป็นเครื่องชี้นำในการคิดและกระทำสิ่งต่าง ๆ”

นอกจากนี้แล้ว เซาว์อารมณ์ (Emotional Intelligence) ยังหมายถึง ความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง สามารถตระหนักรู้ เข้าใจอารมณ์ หรือความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งมีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ได้ ดังนั้นเซาว์อารมณ์จึงเป็นปัญญานำมนุษย์ในยุคนี้ (อุษณีย์ โพธิ์สุข, 2542 : 12) สาเหตุสำคัญที่เซาว์อารมณ์โดดเด่นขึ้นมาน่าจะมาจากสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมาจากอิทธิพลของเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า เซาว์อารมณ์จึงมีความสำคัญยิ่งกับสังคมยุคใหม่เพราะคนที่มีเซาว์อารมณ์สูงจะเป็นคนที่มีความมั่นคงทางอารมณ์สูง สามารถเผชิญกับอุปสรรคและปัญหาได้ดี เป็นคนที่รับความเปลี่ยนแปลงได้ดีและเตรียมพร้อมเสมอที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง (ชัยวัฒน์ คุปตระกูล, 2542 : 173 - 174) บุคคลบางบุคคลอาจมีเซาว์อารมณ์สูงติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด แต่บุคคลที่ไม่มีเซาว์อารมณ์ระดับสูงมาก่อน ก็มีโอกาที่จะพัฒนาเซาว์อารมณ์ให้สูงขึ้นได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ตัวบุคคลนั้นและสังคมว่าจะให้โอกาสตนเองและคนอื่นในสังคมแค่ไหน (ชัยวัฒน์ คุปตระกูล, 2542 : 173 - 174) การที่เซาว์อารมณ์สามารถพัฒนาได้นั้น กระบวนการพัฒนานี้จะต้องอาศัยพ่อแม่และบุคคลในครอบครัวเลี้ยงดู และสั่งสอนให้เด็กได้รู้จักพัฒนาตนเอง เข้าใจมุมมองของผู้อื่น (นัยพินิจ คชภักดี, 2542 : 8)

การพัฒนา EQ หรือการพัฒนาการบริหารอารมณ์ที่ดีที่สุดนั้น เริ่มจากการหมั่นสื่อสารกับตัวเอง เพราะคนที่เรายู่ด้วยมากที่สุด และต้องรองรับอารมณ์ที่พลิกผัน ที่อาจเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่ต่างกันมากที่สุด ก็คือ “ตัวของเราเอง ” หากไม่บริหารอารมณ์ตนเอง ก็จะตกเป็นทาสของตัวเองเสมอ ซึ่งการรู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง นั่นคือ ความสามารถในการรับรู้อารมณ์ และบริหารการแสดงออกในด้านอารมณ์ของตนเอง และถ้าบุคคลสามารถบริหารการแสดงออกอารมณ์ของตัวเองได้ดีแล้ว ก็จะสามารตั้งรับ หรือล่วงรู้หรือคาดเดาถึงอารมณ์ของคนรอบข้างด้วย (แสงอุษา โฉจนานนท์ และ กฤษณ์ รุยาพร, 2543 : 77)

นอกจากเซาว์อารมณ์แล้ว ในทางจิตวิทยานั้นยังนับว่าบุคลิกภาพเป็นเรื่องที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่ง นักจิตวิทยาหลายท่านมีความคิดเห็นว่าการศึกษารื่องบุคลิกภาพจะช่วยให้เข้าใจ และสามารถคาดคะเนพฤติกรรมในอนาคตได้ (Hall & Lindzey, 1967 : 134 - 135) บุคลิกภาพของแต่ละคนนั้นแตกต่างกัน โดยมีลักษณะไม่คงเส้นคงวา แปรเปลี่ยนไปได้กับอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ความโกรธ ความหวาดกลัว ความร่าเริง สดชื่น หัวเราะ แจ่มใส ความแปรปรวนทางอารมณ์ เหล่านี้ล้วนมาจากพื้นฐานการเรียนรู้ของชีวิตมาตั้งแต่เยาว์วัย บางส่วนก็เป็นผลมาจากแรงกระตุ้น หรือสิ่งเร้าจากภายนอก เมื่อมีการแสดงปฏิกิริยาตอบสนองตามสภาวะอารมณ์เหล่านี้ บ่อยครั้งเข้าจึงกลายเป็นบุคลิกภาพที่จำเพาะเจาะจงในแต่ละบุคคล (กวี ศรีเวสร, 2543 : 10)

บุคลิกภาพ มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมเป็นอันมาก ความสำเร็จและความล้มเหลวในการประกอบอาชีพของบุคคลต่างๆ ย่อมขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของบุคคลนั้นเป็นสำคัญ (อุบลรัตน์ หรัยเจริญ, 2539 : 3) บุคลิกภาพดี ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น บุคคลสามารถปรับปรุงและส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพได้ เนื่องจากบุคลิกภาพได้รับอิทธิพลจากพันธุกรรม และสิ่งแวดล้อม ที่เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดพฤติกรรม การปรับตัวของบุคคล บุคลิกภาพมีส่วนสำคัญต่อการปรับตัวของบุคคลและการแสดงออกทางอารมณ์ด้วยเช่นกัน

บุคลิกภาพ เป็นสื่อที่ ช่วยให้รู้จักคนใดคนหนึ่ง ในภาพรวมทั้งหมด เช่น รูปร่าง หน้าตา กิริยาท่าทาง น้ำเสียง การพูด การแต่งกาย การแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ความสนใจ ความต้องการ และอื่นๆ (ประดิษฐ์ อุปรนัย, 2545 : 101) บุคลิกภาพมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม ทั้งในด้านส่วนตัว การเรียน และอาชีพการงาน บุคลิกภาพที่ดีเป็นที่ชื่นชอบของคนโดยทั่วไป ซึ่ง กัญญา สุวรรณแสง (2533 : 1) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพที่ดีจะทำให้สามารถสานสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ได้อย่างราบรื่น เพราะจะช่วยให้บุคคลผู้นั้นเป็นที่ยอมรับ ยกย่อง และเกิดความรู้สึกประทับใจในการคบหาสมาคมและอยู่ร่วมกัน ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ ของชีวิตตามไปด้วย

ทั้งนี้ลักษณะของผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดีนั้น เพ็ชรี รูปวิเชตร (2540 : 5) กล่าวว่า ลักษณะดังนี้มี ความร่าเริง แจ่มใส สดชื่น ไม่ทำหน้าตาบูดบึ้ง เสรีหามอง ไร้ชีวิตชีวา มีความประณีต เรียบร้อย ทั้งในเรื่องกิริยามารยาท การแต่งกายและการพูดจา มีความเป็นมิตรกับผู้อื่น มองคนในแง่ดีอยู่เสมอ ให้อภัยผู้อื่น มีความพอใจและมีความรู้สึกเป็นสุขในสิ่งที่ตนมีอยู่ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตากรุณา ไม่เห็นแก่ตัว ใจกว้าง และจริงใจกับทุกคน มีอารมณ์ดี สนุกสนานเป็นนิจสิน เมื่อพบความทุกข์ก็หาทางระบายอย่างถูกวิธี มีความรอบคอบ ระมัดระวัง ไคร้ครวญ ไตร่ตรองอยู่เสมอในการกระทำและคำพูด เมื่อกระทำผิดพลาดก็กล้ารับผิด มีความอดทน มานะ จิตใจมั่นคง กระตือรือร้น มีความแนบเนียน รู้จักกาลเทศะ รู้จักวางตัวและทำทางให้เหมาะสมในทุกๆ โอกาส มีความทันสมัย รอบรู้ ใฝ่รู้ อยู่เสมอ เพื่อที่จะได้ปรับตัวให้เหมาะสมกับทุกสถานการณ์ เป็นคนที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ให้ออกาสผู้อื่น ไม่ปิดกั้นตัวเองอยู่ในกรอบจนเกินไป มีความยืดหยุ่น มีความมั่นใจในตนเองและพร้อมที่จะแสดงออกได้ทุกเมื่อ

นอกจากนี้บุคลิกภาพ ยังเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล เนื่องจากบุคลิกภาพเป็นผลรวมของพฤติกรรมทั้งหมดที่เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคล (Gordon. 1991 , อ้างถึงใน สายใจ อาจองค์, 2545 : 5) บุคลิกภาพจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อลักษณะมุ่งอนาคต วิภาพร มาพบสุข (2542 : 369) กล่าวว่า บุคลิกภาพมีผลต่อการประสบความสำเร็จในชีวิต และนอกจากนี้ สุรางค์ ไคว้ตระกูล (2544 : 424) ยังได้กล่าวไว้ว่า บุคลิกภาพประกอบไปด้วยลักษณะของบุคคลในส่วนรวมทั้งหมด คือ

ทั้งรูปลักษณ์ทางกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และพฤติกรรม อาทิปฏิกิริยาต่างๆ ซึ่งผลรวมที่ประกอบเป็นบุคลิกภาพนี้ย่อมทำให้มีลักษณะผิดแผกแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า การศึกษาในเรื่องของบุคลิกภาพนับว่ามีความสำคัญยิ่ง เพราะจะทำให้เข้าใจและสามารถทำนายพฤติกรรมของบุคคลในอนาคตได้ และบุคคลจะมีลักษณะบุคลิกภาพ หรือพฤติกรรมอย่างไรในอนาคตนั้นย่อมเป็นผลมาจากบุคลิกภาพในปัจจุบันนั่นเอง (Hall and Lindzey. 1967, อ้างถึงใน อัจฉรา เปรมเป็รื่องเวส, 2517 : 4) ลักษณะบุคลิกภาพบางอย่างมีความสำคัญมากต่อการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัว (Introvert – Extrovert) ซึ่งมาจากแนวคิดของ Jung บุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัว มีอิทธิพลต่อการปรับตัวอย่างยิ่ง ถ้าบุคคลมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว หรือมากเกินไป ไม่เหมาะสมแล้ว บุคคลนั้นย่อมประสบปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น และอาจกลายเป็นโรคจิต โรคประสาทได้ ในที่สุด การเป็นโรคจิต โรคประสาทจะเกี่ยวเนื่องกับสุขภาพจิต และสุขภาพจิต มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับเชาวน์อารมณ์ (Emotional Intelligence Quotient) ซึ่งประกอบด้วยความสามารถในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นด้วยการรู้จักเข้าใจยอมรับตนเอง ปรับตัวได้อย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ และมีความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นความสุขสงบทางใจ (สมชาย จักรพันธ์, 2543 : 7-13)

โดยผู้วิจัยเลือกศึกษานักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งถือว่าเป็นนักเรียนที่อยู่ในช่วงของวัยรุ่น เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต และเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาอย่างมาก รวมถึงเป็นวัยที่เริ่มเกิดปัญหาต่างๆ ในมากมาย ถ้าได้เรียนรู้และพยายามทำความเข้าใจเกี่ยวกับบุคลิกภาพของเด็กแต่ละคน เข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงของอารมณ์ของเด็ก ย่อมจะก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านของการจัดการเรียนการสอน การให้คำแนะนำ คำปรึกษาต่างๆ รวมถึงยังเป็นประโยชน์สำหรับตัวนักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้องในการนำผลการวิจัยนี้ มาพิจารณาว่าเด็กแต่ละคนมีบุคลิกภาพในด้านใด มีเชาวน์อารมณ์แบบไหน จะได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ เพื่อที่เด็กจะได้ปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถที่จะปรับและพัฒนาตนเองให้เด็กที่สมบูรณ์แบบ และสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และนอกจากนี้ สามารถที่จะนำตนเองไปยังเป้าหมายหลักของชีวิต ประสบความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบุคลิกภาพ และเชาวน์อารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ของโรงเรียนนราธิวาส อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ตามตัวแปรเพศ และระดับชั้น เพราะเล็งเห็นว่า โรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนประจำจังหวัด มีนักเรียนศึกษาเป็นจำนวนมาก และงานวิจัยนี้อาจจะนำมาเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน และยังสามารถนำข้อมูลที่

ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาบุคลิกภาพและเชาวน์อารมณ์ของเด็กต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ
 - 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ
 - 1.1.1 ความหมายของบุคลิกภาพ
 - 1.1.2 โครงสร้างบุคลิกภาพ
 - 1.1.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ
 - 1.1.4 ความสำคัญของบุคลิกภาพ
 - 1.1.5 ทฤษฎีบุคลิกภาพ
 - 1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ
 - 1.2.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 1.2.2 งานวิจัยต่างประเทศ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเชาวน์อารมณ์
 - 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเชาวน์อารมณ์
 - 2.1.1 ประวัติความเป็นมาของการศึกษาเชาวน์อารมณ์
 - 2.1.2 ความหมายของเชาวน์อารมณ์
 - 2.1.3 องค์ประกอบของเชาวน์อารมณ์
 - 2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับเชาวน์อารมณ์
 - 2.1.5 เชาวน์อารมณ์กับปฏิสัมพันธ์ของสติปัญญาและบุคลิกภาพ
 - 2.1.6 ลักษณะของเชาวน์อารมณ์
 - 2.1.7 แนวทางการวัดเชาวน์อารมณ์
 - 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเชาวน์อารมณ์
 - 2.2.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 2.2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ

1.1.1 ความหมายของบุคลิกภาพ

คำว่า บุคลิกภาพ (Personality) มาจากภาษาละตินว่า Persona แปลว่า หน้ากาก ซึ่งใช้สวมใส่เวลาแสดงการละเล่น เพื่อเปลี่ยนลักษณะของบุคคลหนึ่งไปเป็นคนอื่นหนึ่ง

พจนานุกรมไทย (ราชบัณฑิตยสถาน . 2525) ให้ความหมาย บุคลิกภาพว่าเป็นสภาพนิสัยจำเพาะคน แต่นิสัย หมายถึง ความประพฤติที่เคยชิน ดังนั้น บุคลิกภาพ คือ ความประพฤติที่เคยชินจำเพาะคน

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพ (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2543 : 214 - 216) ไว้ดังนี้ คือ

Allport (1937) กล่าวว่า บุคลิกภาพเป็นการผสมผสานของลักษณะหลายๆ อย่างซึ่งพิจารณาได้จากบทบาทและสถานภาพทางสังคมของบุคคลในสังคมนั้น

Anastasi (1968 : 11) กล่าวว่า บุคลิกภาพของบุคคลเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างพันธุกรรมกับสิ่งแวดล้อม พันธุกรรมเดียวกันแต่อยู่ในสภาพแวดล้อมต่างกัน อาจก่อให้เกิดบุคลิกภาพต่างกันหรือแม้แต่สภาพแวดล้อมและพันธุกรรมเดียวกันก็อาจทำให้บุคลิกภาพต่างกันได้

Bernard (1974) กล่าวว่า บุคลิกภาพ คือ ทุก ๆ สิ่งทีบุคคลนั้นเป็นอยู่ บุคคลนั้นมี และ บุคคลนั้นกระทำ

Cattell (1950) กล่าวว่า บุคลิกภาพเป็นลักษณะที่เกี่ยวพันด้วยพฤติกรรมทั้งหมดของบุคคล ทั้งที่เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกและพฤติกรรมที่ซ่อนเร้นภายใน

Eysenck (1970 : 253) กล่าวว่า บุคลิกภาพนั้นอาจพิจารณาได้ 2 มิติ มิติแรก คือ ด้านการแสดงตัวและการเก็บตัว ซึ่งประกอบด้วยลักษณะย่อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมหรือไม่ร่วมมือ เข้าสังคม- แยกตัว เข้าใกล้ - ถอยหนี กระตือรือร้น - เฉื่อยชา มิติที่สอง คือ ลักษณะทางด้านอารมณ์ เช่น ความวิตกกังวลอื่นๆ เป็นต้น

Gardon (1963) กล่าวว่า บุคลิกภาพ คือ ผลรวมทั้งหมดของพฤติกรรมของบุคคลแต่ละคน

Hillgard and Atkinson (1967 : 462) กล่าวว่า บุคลิกภาพเป็นแบบแห่งลักษณะของบุคคลและวิธีการแสดงออก ซึ่งกำหนดการปรับตัวตามแบบฉบับของแต่ละบุคคล

Jersild (1968) กล่าวว่า บุคลิกภาพ คือ ผลรวมทั้งหมดของคุณลักษณะที่พิเศษและเป็นเอกลักษณ์ของมนุษย์

Karmel (1970) กล่าวว่า บุคลิกภาพ เป็นผลรวมของคุณลักษณะและพฤติกรรมของบุคคลรวมทุกอย่างทั้งด้านสติปัญญา จนถึงความสัมพันธ์ทางสังคม

Munn, Normen and Fenald (1966 : 258) กล่าวว่า บุคลิกภาพของบุคคลเป็นผลรวมของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม

Robbins (1997) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง แนวทางที่บุคคลหนึ่งได้ตอบหรือมีปฏิกิริยาต่อสิ่งต่างๆ ที่อาจจะเป็นบุคคล สิ่งของ สถานการณ์ โดยแต่ละบุคคลย่อมจะมีการปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป

Smith, Sarason and Sarason (1982) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง การรับรู้พฤติกรรมรวมทั้งหมดของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ทั้งในสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้ เช่น ความคิด ความสนใจ ซึ่งจะทำให้บุคคลอื่นสามารถที่จะเข้าใจและแยกแยะความแตกต่างของบุคคลนั้นจากบุคคลอื่นได้

นอกจากนี้แล้ว ยังมีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาในประเทศไทย ได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพ ไว้อีกดังนี้

กันยา สุวรรณแสง (2531 : 5 - 6) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะโดยส่วนร่วมของแต่ละบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อความรู้สึกรู้สึกของผู้พบเห็น

จตุพร เพ็งชัย (2533 : 2) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะท่าทางที่มองเห็นภายนอก รวมทั้งการใช้ภาษาพูด การเขียนและสื่อที่แสดงออกจากภายในจิต เช่น การแสดงความคิดเห็นทัศนคติ เป็นต้น

รวินท์ ศรีทองรุ่ง (2543 : 3) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะต่างๆ ของแต่ละบุคคลที่รวมกันแล้วทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากบุคคลอื่น ลักษณะต่างๆ เหล่านั้น อันได้แก่ อุนิสัยใจ ความสนใจทัศนคติ ตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ ที่บุคคลนั้นแสดงออกมา

ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ (2536 : 68 - 69) กล่าวว่า บุคลิกภาพ เป็นลักษณะโดดเด่นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งมีการแสดงออกเป็นประจักษ์กับสถานการณ์เฉพาะอย่างเป็นนิสัยถาวร

วารุณี ธนวรวิชัย (2534 : 26) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะปรากฏภายนอกและลักษณะภายในของบุคคล นับตั้งแต่รูปร่างหน้าตา กิริยาท่าทาง เจตคติ แรงจูงใจ สติปัญญาความคิดเห็น ความสามารถ ปฏิกริยาตอบสนองทางอารมณ์ลักษณะประจำตัวต่างๆ ความรู้สึกที่บุคคลนั้นมีต่อตนเอง ประสบการณ์และส่วนที่เหลือค้ำจากประสบการณ์

สถิต วงศ์สวรรค์ (2540 : 4) กล่าวว่า บุคลิกภาพหมายถึง ลักษณะต่างๆ ของแต่ละบุคคล ทั้งลักษณะภายนอกและภายใน และปัจจัยต่างๆ อันมีอิทธิพลต่อความรู้สึกรู้สึกของผู้พบเห็น

สุรางค์ โคว์ตระกูล (2537 : 19) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง คุณลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลแสดงออกโดยพฤติกรรมที่บุคคลนั้นมีต่อสิ่งแวดล้อมที่ตนกำลังเผชิญอยู่ และพฤติกรรมนี้จะคงเสถียรคงวาพอสมควร

สุรางค์ จันทน์เอม (2529 : 85) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะที่สำคัญต่อการปรับตัวของบุคคล ได้แก่ รูปร่างหน้าตา ท่าทาง ความสามารถ แรงจูงใจและการแสดงออกทางอารมณ์และผลที่เกิดจากประสบการณ์หรือกล่าวสั้นๆ ได้ว่า บุคลิกภาพ คือ หมวดยุขของลักษณะต่างๆ ที่รวมกันและแสดงลักษณะที่เป็นเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล

ศิริกุล ตันฑุลารักษ์ (2531 : 44) ให้ความหมายของคำว่าบุคลิกภาพว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ประกอบขึ้นเป็นบุคคล อันประกอบด้วยรูปร่าง ท่าทาง ลักษณะนิสัย พฤติกรรมภายนอก และพฤติกรรมภายในหรือทุกสิ่งทุกอย่างที่รวมเป็นตัวบุคคล

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2531 : 5 - 6) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล เช่น รูปร่าง หน้าตา กิริยามารยาท การแต่งตัว วิธีพูดจา การนั่ง การยืน ฯลฯ และส่วนภายใน คือ ส่วนที่มองเห็นได้ยากแต่อาจทราบโดยการอนุมาน เช่น สติปัญญา ความถนัด ลักษณะอารมณ์ประจำตัว ความใฝ่ฝันปรารถนา ปรัชญาชีวิต ค่านิยม ความสนใจ ฯลฯ

จากความหมายต่างๆ ข้างต้นพอสรุปได้ว่า บุคลิกภาพ หมายถึง พฤติกรรมของแต่ละบุคคลทั้งภายในและภายนอก รวมถึงการใช้ภาษา คำพูด กิริยาท่าทาง ความรู้สึก ความสนใจ ความสามารถ นิสัย ทั้งนี้บุคลิกภาพจะเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลนั้นๆ อาจจะเป็นผลจากพันธุกรรมสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้

1.1.2 โครงสร้างบุคลิกภาพ

กัญญา สุวรรณแสง (2523 : 23 - 25) ได้กล่าวถึง ปัจจัยพื้นฐานในการสร้างเสริมบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ที่สำคัญบางประการ ไว้ดังนี้ คือ

1. ลักษณะโครงสร้างของบุคลิกภาพ บุคลิกภาพเป็นไปตามอิทธิพลของ อิด (Id) อีโก้ (Ego) และซูเปอร์อีโก้ (Superego) เมื่อใดบุคคลใช้ อิด ซึ่งเป็นความพอใจส่วนบุคคลและเป็นสัญชาตญาณตามธรรมชาติแล้ว บุคลิกภาพที่ปรากฏออกมาจะเป็นลักษณะยังไม่ได้ขัดเกลา เห็นแก่ตัว ก้าวร้าว แต่หากบุคคลใช้กระบวนการของซูเปอร์อีโก้ เป็นตัวประสานปรับปรุงเพื่อลดความต้องการของอิดให้น้อยลงแล้ว บุคคลก็สามารถแสดงบุคลิกภาพอันเป็นที่พึงประสงค์ของสังคมในลักษณะของอีโก้ได้ เป้าหมายสำคัญของการสร้างบุคลิกภาพ ก็คือ ให้บุคคลแสดงออกในลักษณะของอีโก้

ตัวตน (Self) ตามทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตน ก็มีความเกี่ยวข้องอย่างมากต่อบุคลิกภาพของบุคคล การที่บุคคลนั้นมีความเข้าใจและรู้จักตนเองให้ดียิ่งขึ้นย่อมหมายถึงว่าบุคคลได้สามารถประสานสัมพันธ์ระหว่างกรมองตนเองกับประสบการณ์แห่งความเป็นจริงที่มีอยู่ได้ ทำให้

บุคคลไม่เกิดความขัดแย้งในตนเอง บุคลิกภาพที่เกิดขึ้นจะมีลักษณะที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อสังคม แต่ในทางตรงข้าม ถ้าบุคคลไม่สามารถที่จะมองเห็นได้สอดคล้องกับความเป็นจริงแล้ว ก็จะเกิดความขัดแย้งในตนเอง ทำให้ต้องดิ้นรนเพื่อลดความขัดแย้งในตนเองด้วยวิธีการต่างๆ เป็นสาเหตุให้บุคคลนั้นเกิดบุคลิกภาพในทางต่อต้านสังคม ขาดความเชื่อมั่น ขาดความนับถือตนเอง ดังนั้น การสร้างบุคลิกภาพจึงจำเป็นต้องเน้นให้บุคคลรับรู้ความเป็นจริง เพื่อบุคคลจะได้มองเห็นตนเองอย่างถูกต้อง เพื่อจะได้พัฒนาบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ของสังคมต่อไป

2. การปฏิสัมพันธ์ในสังคม (Social Interaction) บุคลิกภาพ เกิดจากการที่บุคคลที่ปฏิสัมพันธ์กับสังคมแล้วพบกับลักษณะความดี้อย ความเด่นของตนเอง บุคคลย่อมมีแบบแผนการดำเนินชีวิตของตนและการที่มีโอกาสรับรู้ตนเองจากภาพการมองของคนอื่นๆ ที่สะท้อนให้เห็นเหมือนกระจกเงา มีความชัดเจนกว่าการมองตนเองเพียงอย่างเดียว ซึ่งอาจมีอคติ การรับรู้ตนเองอย่างถูกต้อง จะทำให้บุคคลสามารถแสดงออกซึ่งบทบาทที่เหมาะสม และก่อให้เกิดบุคลิกภาพที่เหมาะสมตามที่สังคมประสงค์ ดังนั้น การเสริมสร้างบุคลิกภาพควรคำนึงถึงการปฏิสัมพันธ์ให้มาก

3. การเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) บุคลิกภาพของบุคคลที่เกิดขึ้นมานั้น ต้องอาศัยการจำลองแบบอย่างของพฤติกรรมของบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม แล้วนำเข้ากระบวนการเลือกสรร แล้วจึงแสดงออกมาเป็นบุคลิกภาพที่ปรากฏให้เห็น ฉะนั้น หากจะให้มีบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ของสังคม ต้องเสริมสร้างบุคลิกภาพโดยมีขั้นตอนของการให้บุคคลได้สังเกตแบบอย่างพฤติกรรมที่เหมาะสม เพื่อนำไปพัฒนาเป็นบุคลิกภาพที่ดีของตนเอง

4. ลักษณะที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรม (Genetics) เป็นพื้นฐานของบุคลิกภาพที่ปรากฏทางกายและสมอง สีมุม ผิว ตา ขนาดของร่างกาย โรคบางอย่าง ตาบอดสี ผิวค่าง ปัญญาอ่อน ฯลฯ หากที่จะแก้ไขให้หมดไปได้ จึงเป็นเรื่องของการปรับตัวและเสริมสร้างบุคลิกภาพมากกว่า

การแบ่งลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลมีหลายแบบ ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามทัศนะของนักจิตวิทยาแต่ละคน บางคนเน้นเฉพาะลักษณะพฤติกรรมของบุคคล เช่น Jung แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ประเภทแสดงตัว (Extrovert) และประเภทเก็บตัว (Introvert) บางคนแบ่งตามลักษณะโครงสร้างรูปร่างของร่างกาย เช่น Kretschmer ได้แบ่งคนออกเป็น 4 ประเภท คือ อ้วนเตี้ย นักกีฬา ผอมสูง และรูปร่างผิดปกติ (ศุภางค์ แสงวริช, 2514 : 45)

Guilford (1975 : 7) ได้แบ่งบุคลิกภาพของบุคคลตามลักษณะ (Traits) ต่างๆ ได้ 7 ลักษณะ และอธิบายความหมายแต่ละลักษณะ ไว้ดังนี้

1. ทางด้านความสนใจ (Interests) เป็นความปรารถนาของบุคคลที่มีต่อกิจกรรมต่างๆ เช่น การไต่เขาที่ การทำงานด้วยมือ ฯลฯ
2. ทางด้านความต้องการ (Need) เป็นความปรารถนาของบุคคลที่มีอยู่ชั่วชีวิตของมนุษย์ เช่น ต้องการการยกย่องนับถือ ต้องการความสะดวกสบาย และอื่นๆ

3. ทางด้านเจตคติ (Attitudes) เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อบุคคลหรือวัตถุสิ่งของและความคิดเห็น เช่น เจตคติต่อภาษีรายได้ ทศนคติต่อการคุมกำเนิด เจตคติต่อคนจีน เป็นต้น
4. ทางด้านความถนัดทางธรรมชาติ (Aptitudes) เป็นเรื่องของความสามารถของบุคคลที่จะกระทำหรือปฏิบัติงานต่างๆ
5. ทางด้านสภาวะอารมณ์ (Temperament) คำนี้อ่อนข้างยากในการใช้คำจำกัดความ โดยทั่วไปเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง ร่าเริง แจ่มใส
6. ทางด้านสรีระวิทยา (Physiology) เป็นระบบการทำงานของระบบอวัยวะต่างๆ เช่น การหายใจ การเผาผลาญอาหารในร่างกาย ฯลฯ
7. ทางด้านรูปร่างภายนอก (Morphology) เป็นเรื่องของโครงสร้างและรูปร่างของร่างกาย เช่น ความสูง น้ำหนัก สีผิวของร่างกาย ฯลฯ

ลักษณะ (Traits) ทั้ง 7 ของ Guilford นั้นจะประสานสัมพันธ์กันเป็นหนึ่งเดียวกัน ไม่แยกส่วนใดส่วนหนึ่ง ทุกส่วนสัมพันธ์กันและกลายเป็นบุคลิกภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของบุคคล

Brischof (1970 : 97 - 98) ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพของ Murray ว่า ได้จำแนกความต้องการของมนุษย์ ซึ่งเกิดจากการถูกกระตุ้น โดยแรงจูงใจที่จะสร้างสรรค์ ให้เกิดเป็นบุคลิกภาพคน 20 ด้าน

1. ด้านการถ่อมตน (Abasement) มีลักษณะยอมต่อพลังภายนอก ยอมรับความเจ็บปวด ยอมรับว่าตนเองด้อย อ่อนแอ หมกหมอง ยอมรับคำตำหนิติเตียน
2. ด้านสัมฤทธิ์ผล (Achievement) คือ การทำสิ่งที่ยาก ต้องการเป็นผู้นำ ชอบเอาชนะบุคคลอื่น อยากเห็นว่าตนเองมีคุณค่า มีความคิดเป็นเลิศ มีการแสดงออกว่าตนเองประสบความสำเร็จ
3. ด้านการมีมิตรสัมพันธ์ (Affiliation) คือชอบให้ความร่วมมือ ชอบให้คนอื่นรัก ชอบติดสอยห้อยตามเพื่อนฝูง สนุกสนานร่าเริง และเป็นกันเองกับผู้อื่น
4. ด้านการก้าวร้าว ชอบเอาชนะสิ่งที่บังคับ ชอบแก้แค้น (Affiliation)
5. ด้านการพึ่งตนเอง (Autonomy) คือ ชอบเป็นอิสระ หนีการบังคับ ไม่รับผิดชอบต่อการรวมกลุ่ม เลี่ยงการใช้อำนาจบังคับ ไม่ยอมพึ่งพาผู้อื่น
6. ด้านการเอาชนะ (Counteraction) คือ ชอบแสวงหาความลำบากและอุปสรรคเพื่อเอาชนะความล้มเหลว โดยการหันหน้าเข้าต่อสู้
7. ด้านการปกป้องตนเอง (Defendant) คือ การป้องกันจากการถูกทำร้าย หรือจากการถูกวิพากษ์วิจารณ์ ตีเตียน
8. ด้านการเป็นผู้ตาม (Deference) คือ ชอบที่จะสรรเสริญ สนับสนุนผู้ที่เหนือกว่า

9. ด้านการมีอำนาจเหนือผู้อื่น (Dominance) คือ ชอบควบคุม มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ชักชวน สั่ง หรือบังคับปราบปรามคนอื่น
10. ด้านการแสดงออก (Exhibition) คือ ชอบแสดงออกให้ผู้อื่นเห็น ชอบความตื่นเต้น ทำให้ผู้อื่นพอใจ
11. ด้านการหลีกเลี่ยงอันตราย (Harmavoidance) คือ หลีกเลี่ยงความเจ็บปวด ความตาย มักชอบคาดคะเนเหตุการณ์ล่วงหน้า
12. ด้านการหลีกเลี่ยงความอับอาย (Infavoidance) คือ การหลีกเลี่ยงการเสียชื่อเสียง การเหยียดหยาม เย้ยหยัน
13. ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น (Nurturance) คือ มีความต้องการ เห็นใจ และพึงพอใจที่จะช่วยเหลือบุคคลที่อ่อนแอกว่าตน
14. ด้านความเป็นระเบียบ (Order) คือ ชอบทำสิ่งต่างๆ ให้เป็นระเบียบอยู่เป็นที่ วางแผน ก่อนการลงมือทำงาน ทำชีวิตของตนเองให้เป็นไปอย่างมีแบบแผน
15. ด้านการร่าเริงสนุกสนาน (Play) คือ แสวงหาความเบิกบาน พักผ่อนจากความเครียด
16. ด้านการกล่าวโทษคัดทอดผู้อื่น (Rejection) คือ การที่จะกล่าวหา กีดกันบุคคลที่ด้อยกว่า
17. ด้านการมีประสาทสัมผัส (Sentience) คือ นิยมชมชอบในการแสวงหา การแสดงออก ซึ่งประสาทสัมผัสทั้งห้า
18. ด้านเพศตรงข้าม (Sex) คือ การสร้างสัมผัสแบบความรักและมีเพศสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม
19. ด้านการขอความช่วยเหลือ (Succorance) คือ การให้ผู้อื่นแสดงการปลอบใจอยู่ใกล้ ๆ ตนเอง
20. ด้านการขอความเข้าใจในสิ่งต่างๆ (Understanding) คือ ชอบถามคำถามอยู่เสมอ ต้องการเป็นผู้คิดค้นประดิษฐ์ วิเคราะห์

จากที่กล่าวมานั้นพอสรุปได้ว่า โครงสร้างบุคลิกภาพ เป็นผลรวมของพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ แสดงออก โดยมีปัจจัยจากหลายๆ ด้าน และสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งเป็นผลให้บุคลิกภาพของมนุษย์นั้น ไม่อาจหยุดนิ่งได้ จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปด้วยตลอดเวลา

1.1.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ

กัญญา สุวรรณแสง (2543 : 76 - 80) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพมี 2 ปัจจัยใหญ่ คือ

1. พันธุกรรม (Heredity) ลักษณะต่างๆ ที่ได้รับถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ โดยทางพันธุกรรม เช่น เชื้อชาติ เพศ ชนิดของโลหิต ความบกพร่องทางร่างกาย ลักษณะของความเจริญเติบโต วัยหรืออายุ บุคลิกภาพลักษณะรูปร่างของร่างกาย สติปัญญา ความสามารถที่มีมาแต่กำเนิด

2. สิ่งแวดล้อม (Environment) สภาพการณ์และสิ่งต่างๆ ที่เราสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสเป็นสิ่งที่มอิทธิพลต่อการพัฒนาการของสิ่งมีชีวิต นอกเหนือจากพันธุกรรม ซึ่งได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู การคบเพื่อน การศึกษา การสมาคม วัฒนธรรม ศาสนา ดินฟ้าอากาศ ที่อยู่อาศัย อาหาร น้ำ โรคภัยไข้เจ็บ อุบัติเหตุ ลำดับที่การเกิด

สรุปว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านร่างกายจิตใจ การเรียนรู้ และสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นผลให้บุคคลมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน

ฉลอง ภิมย์รัตน์ (2521 : 29 - 30) ได้กล่าวว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพมี 2 ปัจจัย คือ

1. องค์ประกอบทางด้านพันธุกรรมเป็นการถ่ายทอดยีนส์จากพ่อแม่หรือบรรพบุรุษไปสู่ลูกหลาน (Heredity) เช่น รูปร่าง หน้าตา ท่าทาง ผิวพรรณ อารมณ์ตลอดจนระบบประสาทและเลือด เป็นลักษณะที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด

2. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) ทั้งที่เป็นธรรมชาติและสภาพวัฒนธรรม ประเพณี กฎเกณฑ์ ระเบียบสิ่งแวดล้อมนี้มีผลให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้บุคลิกภาพแตกต่างกันด้วย

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2530 : 44) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ ประกอบด้วย พันธุกรรม สิ่งแวดล้อม และช่วงเวลาในชีวิตของบุคคล ดังนี้

1. พันธุกรรม (Heredity) สิ่งที่ได้รับถ่ายทอดทางพันธุกรรมส่วนมากเป็นลักษณะทางกายภาพ เช่น ความสูงต่ำ ลักษณะเส้นผม สีของผิว ชนิดของโลหิต โรคภัยไข้เจ็บบางชนิด และข้อบกพร่องทางร่างกายบางชนิด เช่น ตาบอดสี ศีรษะล้าน นิ้วเกิน มือติดกัน ฯลฯ ซึ่งลักษณะทางกายภาพเหล่านี้เป็นอิทธิพลของพันธุกรรมที่มีต่อบุคลิกภาพของแต่ละคน

2. สิ่งแวดล้อม (Environment) มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของมนุษย์ทั้งพัฒนาการทางกาย ทางจิตใจ และบุคลิกภาพ คือ บุคคลอื่นๆ รอบตัวเรา ครอบครัว กลุ่มคน และวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมที่

เป็น มนุษย์คนอื่นๆ นี้จะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์

3. ช่วงเวลาในชีวิตของบุคคล (Situation Conditions) แสดงถึงพัฒนาการร่างกายและจิตใจ อันเกิดจากอิทธิพลร่วมระหว่างพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์นั้น จะมีการพัฒนาลักษณะต่างๆ ของบุคลิกภาพอย่างเป็นลำดับตลอดช่วงชีวิตของบุคคลแต่ละคน

Hurlock (1978 : 239-274) กล่าวว่า บุคลิกภาพเป็นผลรวมของพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญาอารมณ์และสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีระบบระเบียบที่สลับซับซ้อนสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันในทุกๆ ด้าน ซึ่งองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของบุคลิกภาพแบ่งได้ 2 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบทางพันธุกรรมและสรีรวิทยา (Genetic-Physiological Factor)

1.1 พันธุกรรม พันธุกรรมเป็นตัวถ่ายทอดสิ่งที่เป็นมรดกทางกรรมพันธุ์จากพ่อแม่และบรรพบุรุษ เป็นตัวกำหนดขอบเขตความสามารถต่างๆ ของมนุษย์ รวมทั้งลักษณะต่างๆ ของร่างกาย เช่น สีตา สีผม โครงสร้างของรูปร่างหน้าตา โดยมีสิ่งแวดล้อม เช่น ลักษณะการเลี้ยงดูของพ่อแม่ ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เป็นตัวกระตุ้น หรือตัวทำให้บุคคลนั้นพัฒนาไปได้เต็มตามศักยภาพหรือไม่ ทั้งทางด้านสติปัญญา รูปร่าง หน้าตา รวมทั้งลักษณะทางอารมณ์ โดยนักจิตวิทยาบางพวกมีความเชื่อว่า ลักษณะทางอารมณ์บางอย่างเป็นลักษณะเฉพาะตัวของเด็กแต่ละคน เช่น เด็กบางพวกปรับตัวง่ายยอมรับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ได้เร็ว เด็กพวกนี้จะมีอารมณ์ดี เด็กบางพวกจะปรับตัวยาก เด็กจะรู้สึกเครียดหรือตื่นเต้นง่าย ปรับตัวช้า

1.2 องค์ประกอบทางสรีรวิทยา เป็นผลจากพันธุกรรมและการพัฒนาตามวัย ซึ่งจะพัฒนาไปสู่วุฒิภาวะซึ่งแต่ละคนจะมีระยะเวลาการเจริญเติบโตไม่เท่ากัน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย ได้แก่ พันธุกรรม ระดับฮอร์โมน อาหาร สภาพของร่างกายขณะนั้น อารมณ์ของเด็กจะพัฒนาไปได้ช้ากว่าปกติถ้าเด็กมีปัญหาเรื่องการขาดสารอาหาร การเกิดอุบัติเหตุทำให้เกิดความพิการหรือมีความผิดปกติของอวัยวะต่างๆ เช่น สมอง ต่อมไทรอยด์ การที่บุคคลมีสุขภาพไม่แข็งแรงหรือพิการย่อมส่งผลต่อบุคลิกภาพ ทั้งจากการที่บุคคลภายนอกมองเห็นว่าลักษณะรูปร่างของเขาไม่แข็งแรงสมบูรณ์และตัวบุคคลนั้นมองตนเองอาจทำให้บุคคลนั้นรู้สึกมีปมด้อยได้

2. องค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อม (Environment Factor)

2.1 ประสบการณ์ในวัยเด็ก ความสัมพันธ์กับมารดาหรือตัวแทนของมารดาและความสัมพันธ์ในครอบครัว เป็นสิ่งที่เด็กจะเรียนรู้และเลียนแบบ จะสังเกตได้ว่า เด็กมักจะมีบุคลิกภาพหลายอย่างคล้ายพ่อแม่หรือบุคคลใกล้ชิดในวัยเด็ก

2.2 อิทธิพลของวัฒนธรรม ผลของวัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ จะมีอิทธิพลต่อค่านิยมและทัศนคติของบุคคล เช่น สังคมอเมริกันให้ความสำคัญกับเรื่องของเศรษฐกิจ การรู้จักพึ่งตนเอง จะพบว่าคนอเมริกันมีลักษณะเชื่อมั่นในตนเอง ส่วนในสังคมไทยให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส ดังนั้นบุคลิกภาพของ บุคคลส่วนใหญ่เห็นว่า บุคคลที่มีลักษณะดี คือความอ่อนน้อม ถ่อมตน เป็นต้น

2.3 เหตุการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต บุคคลแต่ละบุคคลจะได้รับประสบการณ์ไม่เหมือนกัน ตั้งแต่เกิดมา เช่น เป็นบุตรลำดับที่เท่าใด สถานภาพของบุคคล บทบาทที่เปลี่ยนไป สิ่งเหล่านี้จะมีอิทธิพลทำให้บุคลิกภาพของบุคคลเปลี่ยนไป เช่น บุคคลบางคนเมื่ออยู่ในครอบครัวจะลักษณะเป็นเด็กทำอะไรตามใจพ่อแม่ แต่เมื่อไปอยู่ที่ทำงานมีบทบาทเป็นหัวหน้าหน่วยงาน ก็มีลักษณะเป็นผู้ใหญ่เป็นผู้หน้าที่ดีมีเหตุผล แสดงว่าอิทธิพลของสังคมมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพของบุคคล

จะเห็นได้ว่า มีปัจจัยหลายอย่างที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพทั้งพันธุกรรม ร่างกาย สติปัญญา การเรียนรู้ การเลี้ยงดู จิตใจ สังคม และช่วงเวลาในชีวิตของบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน

1.1.4 ความสำคัญของบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมาก พิจารณาได้จากประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (กันยา สุวรรณแสง, 2531 : 4 - 5)

1. ความมั่นใจของผู้ที่มีบุคลิกภาพดี จะกล้าแสดงออกมากขึ้นทำให้กล้าแสดงออกเพราะคนอื่น ๆ ที่พบเห็นจะให้ความสนใจและเชื่อมั่น ดังนั้นโอกาสของการที่จะประสบความสำเร็จจึงมีมากขึ้น
2. การคาดหมายพฤติกรรม ถ้ารู้ว่าบุคคลนั้นมีบุคลิกภาพอย่างไร จะทำนายได้ว่า ในสถานการณ์ใดจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร
3. การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลสามารถบอกได้ว่าบุคคลหนึ่งแตกต่างจากอีกบุคคลหนึ่งได้ก็โดยอาศัยการสังเกตดูพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำสม่ำเสมอแก่บุคคลนั้นๆ
4. การตระหนักในเอกลักษณ์ของบุคคล บุคลิกภาพทำให้คนที่มีลักษณะเฉพาะตัว
5. การปรับตัวเข้ากับคนอื่น ๆ บุคลิกภาพมีส่วนสำคัญช่วยให้สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคล และสถานการณ์ได้ดีขึ้นและง่ายขึ้น
6. ความสำเร็จของคนที่มีบุคลิกภาพดีได้เปรียบคนอื่นเสมอ
7. การยอมรับของกลุ่มคนที่มีบุคลิกภาพดียอมเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

1.1.5 ทฤษฎีบุคลิกภาพ

ทฤษฎีเป็นความสัมพันธ์ของหลักวิชาทั้งหลาย (Principles) ส่วนหลักวิชาเป็นมโนภาพทั้งหลาย (Concepts) ดังนั้น ทฤษฎีบุคลิกภาพเป็นมโนภาพของพฤติกรรมและประสบการณ์ของมนุษย์ที่ใช้โครงสร้างทางจิตวิทยา พยายามอธิบาย พยากรณ์ และควบคุมการกระทำของบุคคล ทฤษฎีทั้งหลายจะกล่าวถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล ทั้งที่เป็นลักษณะที่สังคมยอมรับและที่สังคมไม่ยอมรับ (Aiken, 1990 : 45) ทฤษฎีบุคลิกภาพมีการจัดประเภทไว้หลายแบบ ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ของการจัด อาจรวมทฤษฎีที่มีแนวคิดคล้ายคลึงกัน มารวมอยู่ในกลุ่มเดียวกันก็ได้ (จตุพร เฟิงชัย, 2533 : 2 -3) เช่น

1. อาจจัดกลุ่มทฤษฎีบุคลิกภาพเป็น 2 กลุ่ม คือ
 - 1.1 กลุ่มทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theories)
 - 1.2 กลุ่มทฤษฎีจิตสังคม (Social Psychological Theories)
2. อาจจัดกลุ่มทฤษฎีบุคลิกภาพเป็น 3 กลุ่ม คือ
 - 2.1 กลุ่มทฤษฎีพัฒนาการ (Development Theories)
 - 2.2 กลุ่มทฤษฎีลักษณะ (Traits Theories)
 - 2.3 กลุ่มทฤษฎีประเภท (Type Theories)
3. อาจจัดกลุ่มทฤษฎีบุคลิกภาพเป็น 3 กลุ่ม แล้วแยกกลุ่มย่อยต่างกันไป เช่น
 - 3.1 กลุ่มทฤษฎีสรีระ (Physiological Theories)
 - 3.2 กลุ่มทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theories)
 - 3.3 กลุ่มทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theories)
 หรืออาจจัดประเภทของทฤษฎีบุคลิกภาพ ตามนักจิตวิทยาที่เป็นผู้นำกลุ่ม หรือตามหลักการทั่วไปที่กลุ่มนั้นนับถือ เช่น

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงขับ (Dynamic Theory) ได้แก่ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psycho Analytic Theory)
2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดประเภทของบุคลิกภาพ (Type Theory) ได้แก่ ทฤษฎีจิตวิทยาวิเคราะห์ (Analytic Psychology Theory) ทฤษฎีโครงสร้างมนุษย์ (Constitutional Theory)
3. ทฤษฎีที่ว่าด้วยลักษณะต่างๆ ของบุคลิกภาพ (Trait Theory) ได้แก่ ทฤษฎีจิตวิทยาเอกัตบุคคล (Psychology of the Individual) ทฤษฎีพื้นผิวและแหล่งของลักษณะต่างๆ ของบุคลิกภาพ
4. ทฤษฎีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของบุคคล (Social Determinants Theory) ได้แก่ ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Theory of Psychiatry) ทฤษฎีจิตวิทยาเอกัต

- บุคคล (Psychology of the Individual) ทฤษฎีจิตสังคม (Psychosocial Theory) ทฤษฎีว่าด้วยความต้องการทางสังคมของบุคคล (Individual Social Needs Theory)
5. ทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanistic Theory) ได้แก่ ทฤษฎีเกี่ยวกับตน (Self Theory) ทฤษฎีการตระหนักในความสามารถของตนเอง (Self Actualization Theory)
 6. ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behaviorist Theory)

ในงานวิจัยนี้ได้ใช้ลักษณะการแบ่งบุคลิกภาพตามลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออก (Behavior Psychological Types) ซึ่งเป็นการแบ่งประเภททางจิตวิทยา (Psychological Type) การแบ่งประเภทนี้เน้นความสำคัญของพฤติกรรม เช่น ทฤษฎีบุคลิกภาพของ Dr. Carl G. Jung ซึ่ง Jung มีความเชื่อว่า บุคลิกภาพของคนเราซึ่งแต่ละคนมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวนั้น มีการสะสมต่อเนื่องมาตลอดนับแต่เริ่มมีชีวิต แต่ Jung ไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องเพศและอดีตที่ฝังใจเหมือนทฤษฎีของ Freud เขาเน้นความสำคัญที่ประสบการณ์จากการดำเนินชีวิตของคนเรา โดยมีความเห็นว่ามีส่วนสร้างสมบุคคลให้มีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วบุคลิกภาพของบุคคลแบ่งเป็น 2 แบบคือ

1. บุคลิกภาพแบบแสดงตัว (Extrovert) หรือประเภทเปิดเผย บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบนี้จะชอบสังคม มีแนวโน้มที่จะสนใจสิ่งภายนอกคิดแต่เรื่องภายนอกตัวเอง มีลักษณะเป็นคนที่ชอบแสวงหาและชอบกระทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ชอบเด่น ชอบแต่งตัวดีๆ ชอบนำตัวไปพัวพันกับสิ่งแวดล้อมหรือกับบุคคลอื่นโดยทั่วไป เป็นคนเปิดเผย ชอบการเปลี่ยนแปลง ไม่ชอบเก็บตัว เป็นคนที่พูดคุยสนุกรสนานเป็นกันเองมีลักษณะเปิดเผยคบคนง่าย ใจกล้า ชอบที่จะแสวงหาประสบการณ์ชีวิต โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับกิจกรรมจริงๆ มากกว่าการอ่านจากหนังสือหรือนั่งคิดเอาเองตามลำพัง แต่งตัวดีพิถีพิถัน ไม่ชอบอะไรที่ซ้ำซากจำเจ เปลี่ยนแปลงความเคยชินหรือลักษณะนิสัยของตนเองได้ง่ายเพื่อให้เหมาะกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ชอบเผชิญหน้ากับปัญหาต่างๆ ชอบทำอะไรโดยไม่วางแผนล่วงหน้า ชอบนำตัวเองไปพัวพันกับสิ่งแวดล้อมหรือบุคคลอื่นโดยทั่วไป ชอบสมาคม การแสดงออกของอารมณ์เห็นได้ชัดเจน ไม่ว่าจะโกรธ เศร้า โศก ดีใจ เสียใจ หรือเบื่อหน่ายอะไร มีอารมณ์อ่อนไหวเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว มีนิสัยสนุกรสนานร่าเริง มีความต้องการที่จะเข้าสังคม ชอบคบหาสมาคมกับเพื่อนๆ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ในทางบวก มีอุปนิสัยที่เปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมของสิ่งแวดล้อม เมื่อเกิดความคับข้องใจมักมีพฤติกรรมในรูปของการป้องกันตัว (Defense)

2. บุคลิกภาพแบบเก็บตัว (Introvert) เป็นพฤติกรรมการหันตัวเองออกจากสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์ในทางลบ บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบนี้มักทำหรือคิดโดยผูกพันกับตนเองมากกว่าบุคคลอื่นหรือสิ่งแวดล้อมอื่น เป็นคนลึกลับ ชอบเก็บตัว ไม่ชอบสังสรรค์ ไม่ชอบสังคม ไม่ชอบทำตัวเด่นเมื่อทำงาน ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง ชอบทำอะไรตามกฎเกณฑ์และแบบแผนที่วาง

เอาไว้ มีหลักการที่แน่นอนในการที่จะควบคุมตนเอง เมื่อเกิดความคับข้องใจมักมีพฤติกรรมแบบหลบหนี แยกตัวออกไปจากสังคม(Isolation, withdrawal)

บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว จะเป็นบุคคลประเภทชอบอยู่โดดเดี่ยว ชอบอยู่ตามลำพัง ชอบทำงานคนเดียว ใช้ความคิดของตัวเองเป็นหลักในการสำรวจตัวเอง ควบคุมตัวเอง คิดแต่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวเอง สนใจเฉพาะเรื่องของตนเอง ผูกพันกับสิ่งต่างๆ กับตัวเองของตัวเองมากกว่าที่จะผูกพันกับสังคม ไม่ค่อยกล้าแสดงตัวต่อชุมชน มักเก็บความทุกข์ไว้กับตนเอง เก็บความรู้สึกเก่ง ไม่ค่อยจะแสดงออก มักจะหวาดระแวง มีความกดดันทางอารมณ์ มีลักษณะเป็นหนอนหนังสือ ไม่ชอบติดต่อกับคนหมู่มาก มีหลักการที่แน่นอนในการที่จะควบคุมตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงมาก ทำอะไรมักขึ้นกับการตัดสินใจของตนเองเป็นใหญ่ ชอบนั่งคิดนั่งฝัน

นอกจากนั้น Jung ยังกล่าวว่าบุคคลประเภทชอบเปลี่ยนสังคมให้เป็นที่ไปตามความคิดของตนมากกว่าที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายนอก ควรสนใจเด็กประเภทเก็บตัวให้มากอย่าหลงเชื่อว่าเด็กที่เงียบๆ ไม่สูงส่งกับใครเป็นเด็กนิสัยดี น่ารัก แท้จริงเด็กพวกนี้มักมีปัญหา ในเรื่องการปรับตัวและมีแนวโน้มที่จะเป็นโรคจิต โรคประสาทได้ง่ายกว่าเด็กที่ชอบแสดงตัว แต่ผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบนี้มักเป็นนักคิด เสนอแนวความคิดที่มีประโยชน์ต่อสังคม สามารถสร้างกฎ ทฤษฎี และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ

จากลักษณะบุคลิกภาพทั้งสองแบบที่กล่าวมานี้ บุคคลบางคนไม่ถึงกับโน้มเอียงไปในลักษณะใดลักษณะหนึ่งโดยเฉพาะ คือ เป็นกลางๆ ไม่ชอบเก็บตัวมากเกินไปและไม่ชอบแสดงออกมากไป Jung เรียกพวกที่ 3 นี้ว่า บุคลิกแบบกลางๆ (Ambivert) ซึ่งจะเป็นคนแบบธรรมดาๆ ไม่เด่น เป็นพวกที่ผสมผสานอยู่ในคนส่วนใหญ่ทั่วไป

สิ่งสำคัญที่ Jung ได้กล่าวถึง คือ หน้าที่พื้นฐานของจิต 4 ด้าน ได้แก่ การคิด (Thinking) การรู้สึก (Feeling) การรับรู้ทางประสาท (Sensing) และการกำหนดรู้ในใจ (Intuiting) ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. การคิด (Thinking) คือ ความสามารถของมนุษย์ในการเข้าใจสิ่งแวดล้อม ทำให้มีความคิดอย่างฉลาดที่จะแก้ไขปัญหาลักษณะต่างๆ ที่เกิดขึ้น
2. การรู้สึก (Feeling) คือ การที่มนุษย์มีประสบการณ์ชีวิต มีความรู้สึกในคุณค่าของสิ่งต่างๆ ทำให้เขาเกิดความรู้สึกในทางชอบ ไม่ชอบ ความสุข หรือ ความทุกข์ เป็นต้น
3. การรับรู้ทางประสาท (Sensing) คือ การที่มนุษย์ได้รับรู้ในสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว เป็นการยอมรับรู้สิ่งที่มองเห็นได้ เช่น รูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส
4. การกำหนดรู้ในใจ (Intuiting) เป็นสิ่งที่อยู่ในจิตไร้สำนึก เป็นสิ่งที่บุคคลเข้าใจรับรู้ในสิ่งต่างๆ

รูปแบบการทำงานด้านความคิด และการรู้สึกเป็นการทำงานอย่างมีเหตุผล (Rational) ส่วนรูปแบบการทำงานด้านการรับรู้ทางประสาทและการกำหนดรู้ในใจ เป็นการทำหน้าที่ของบุคลิกภาพที่ไม่มีเหตุผล (Irrational)

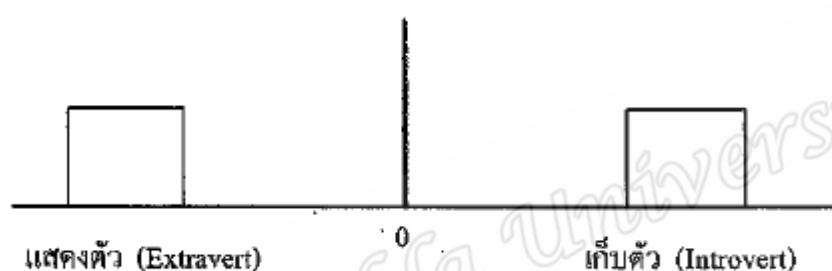
Jung ได้อธิบายขั้นตอนการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล 4 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

1. วัยเด็ก (Childhood) (ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยรุ่น) เด็กเมื่อเกิดมาอยู่ในการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ซึ่งมีอิทธิพลต่อเด็กเป็นอย่างมาก มีการพัฒนาด้านความมีเหตุผล เป็นระยะที่เด็กต้องออกไปเผชิญชีวิตในโรงเรียน
2. วัยรุ่น (Youth) (ตั้งแต่วัยรุ่น จนถึงวัยผู้ใหญ่) เป็นวัยที่มีพัฒนาการหลุดพ้นจากวัยเด็ก มีความต้องการเป็นอิสระ อยากตัดสินใจด้วยตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง เริ่มทำงานสร้างครอบครัว สร้างบทบาทของตนในสังคม ประสบการณ์ชีวิตที่มีปมด้อย และประสบการณ์ด้านเพศที่ไม่ดี อาจสร้างปัญหาให้กับเด็กได้ การพัฒนาบุคลิกภาพที่สำคัญของบุคคลในวัยนี้ คือ การเปิดตัวออกสู่สังคมภายนอก
3. วัยกลางคน (Middle Age) (ตั้งแต่อายุ 40 ปี จนถึงวัยชรา) เป็นระยะที่บุคคลมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ เป้าหมายหลักของผู้มีวุฒิภาวะในวัยนี้ คือ การมีบุคลิกภาพที่สมดุลสัมพันธ์สอดคล้องกันอย่างดี ระหว่างจิตสำนึกกับจิตไร้สำนึก
4. วัยชรา (Old Age) เป็นวัยคู่ขนานกันไปกับวัยเด็ก เนื่องจากบุคคลอาจมีพฤติกรรมบางอย่างถดถอยไปสู่จิตไร้สำนึกที่ถูกกดดันมาก จากวัยเด็กอาจเกิดปัญหาความคับข้องใจได้

Jung ได้เน้นในเรื่องบุคลิกภาพด้านการแสดงตัว และบุคลิกภาพด้านการเก็บตัวของบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากพัฒนาการของชีวิตในแต่ละขั้นตอน ถ้าเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างอบอุ่นถูกต้อง พัฒนาการของเด็กจะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ มีวุฒิภาวะ มีการทำงานประสานสอดคล้องกันอย่างดีของจิตสำนึกและจิตไร้สำนึก บุคคลนั้นก็จะกลายเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว มีความเชื่อมั่นในตนเอง กระตือรือร้น ร่าเริง ฯลฯ ทำงานในสังคมได้อย่างเป็นสุข แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างกดดัน เกลียดชัง หรือถูกทอดทิ้ง ในระยะต้นของพัฒนาการของชีวิต เด็กจะมีพัฒนาการไปเป็นบุคคลที่เก็บตัว หงอยเหงา เศร้าหมอง มีปมด้อย อาจก้าวร้าว ทำลาย และเป็นโรคจิต โรคประสาทได้ในที่สุด

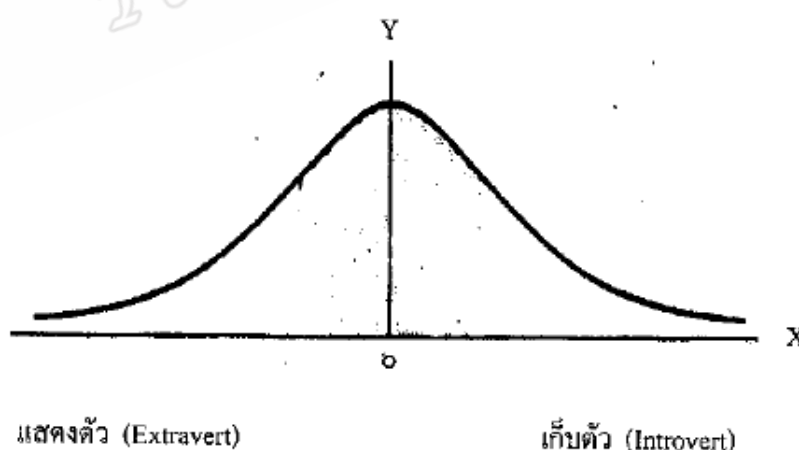
Stagner (1968 : 764-A อ้างถึงใน นิพนธ์ แจ็งเอี่ยม. 2519 : 8-9) ได้รวบรวมแนวความคิดของนักจิตวิทยาในเรื่องของการเก็บตัวและแสดงตัวว่ามีอยู่ 3 แนวคิด ดังนี้

แนวความคิดที่ 1 เป็นแนวความคิดที่ว่า พวกเก็บตัวและแสดงตัวจะแยกกันอย่างเด็ดขาดและเป็นลักษณะตรงกันข้ามกัน ดังภาพประกอบที่ 1 จากแนวคิดที่ 1 โดยลักษณะของตนปกติตามสภาพความเป็นจริง ย่อมมีทั้งลักษณะแสดงตัวและเก็บตัวในคนเดียวกัน แล้วแต่ว่าบุคคลจะมีลักษณะใดเด่นออกมาบุคลิกภาพของบุคคลนั้นก็จะแสดงพฤติกรรมไปในทางนั้น จึงเป็นการยากที่จะแยกบุคลิกภาพแสดงตัวและเก็บตัวออกจากกันโดยเด็ดขาด

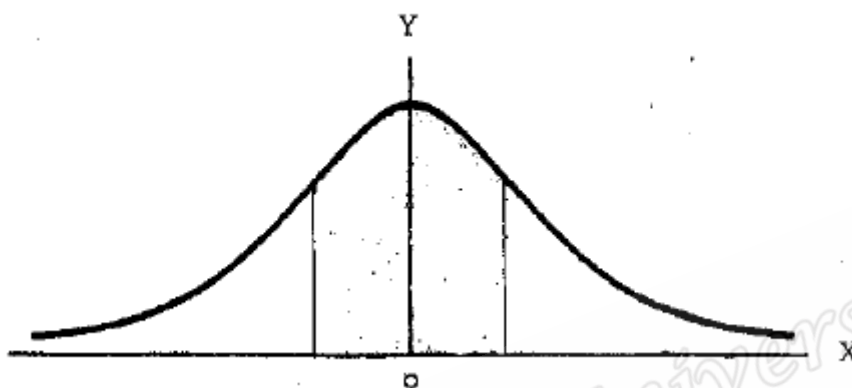
ภาพประกอบ 1 พวกแสดงตัว และ เก็บตัว จะแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด

แนวความคิดที่ 2 นักจิตวิทยาเชื่อว่าพวกแสดงตัวและเก็บตัวจะอยู่คนละข้างของโค้งปกติ ดังภาพประกอบที่ 2

ภาพประกอบที่ 2 พวกแสดงตัวและเก็บตัว จะอยู่คนละข้างของโค้งปกติ

แนวความคิดที่ 3 เป็นแนวความคิดที่มีผู้นิยมกันมาก โดยแบ่งมนุษย์ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแสดงตัว (Extravert) กลุ่มแอมบิเวต (Ambivert) และกลุ่มเก็บตัว (Introvert) สำหรับพวก Ambivert เป็นพวกที่มีบุคลิกภาพกลางๆ ไม่เก็บตัวหรือแสดงตัวจนเกินไป บุคคลพวกนี้มีจำนวนมาก ดังภาพประกอบที่ 3

ภาพประกอบที่ 3 พวกแสดงตัว เก็บตัว และพวกที่มีบุคลิกแบบกลางๆ

นอกจากนี้แล้ว สถิต วงศ์สวรรค์ (2539 : 65-66) ยังได้เปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างของบุคลิกภาพ ทั้ง 2 แบบ ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตาราง 1 ตารางแสดงความแตกต่างของลักษณะบุคลิกภาพแบบแสดงตัวและแบบเก็บตัว

แบบแสดงตัว (Extrovert)	แบบเก็บตัว (Introvert)
1. มีความเชื่ออยู่บนรากฐานแห่งความจริงและข้อมูลที่ได้มาอย่างยุติธรรม	1. การตัดสินใจ มักจะขึ้นอยู่กับตัวเองเป็นใหญ่
2. อุปนิสัย ถูกควบคุมโดยความจำเป็นและความเหมาะสม (คืออาจจะเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม)	2. มีมาตรฐาน และกฎเกณฑ์แน่นอน เพื่อควบคุมอุปนิสัยของตน
3. พร้อมที่จะเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ใหม่ ๆ อยู่เสมอ	3. ไม่ค่อยจะมีการยืดหยุ่นอะลุ่มอล่วย และการปรับตัว
4. ไม่ค่อยพะวงถึงตัวเองมากนัก	4. พะวงถึงตัวเองมากเป็นพิเศษ
5. การปรับตัวมักจะเป็นรูปการชดเชย	5. การปรับตัว มักจะเป็นในรูปหลีกเลี่ยง
6. ถ้าจะเกิดวิปริตทางใจ ก็มักจะเป็นประเภท Hysteria	6. ถ้าจะเกิดวิปริตทางใจ ก็มักจะเป็นประเภท Anxiety

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ

1.2.1 งานวิจัยในประเทศ

กาญจนา ควรสูกา (2516 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงตัว – เก็บตัว ความรู้สึกประทับใจและคุณธรรมแห่งพลเมืองดี พบว่าเด็กชายมีลักษณะแสดงตัวมากกว่าเด็กหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังพบอีกว่าเด็กที่เป็นบุตรคนสุดท้ายมีลักษณะแสดงตัวมากที่สุด ส่วนเด็กที่เป็นบุตรคนแรกมีลักษณะแสดงตัวน้อยที่สุด หรือมีลักษณะเก็บตัว

จันทร์เพ็ญ ทิพวาริ (2546) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องอ่างทอง เมืองอู่ข้าวอู่น้ำแห่งที่ราบลุ่มภาคกลาง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและบุคลิกภาพแบบแสดงตัว โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 72 คน จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว

ทศพร มณีศรีขำ และ นิรันดร์ จุลทรัพย์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงตัว ความวิตกกังวล ความเชื่อมั่นในตนเองและคุณธรรมแห่งพลเมืองดีของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชาได้และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พบว่า นักศึกษาที่ศึกษาต่างชั้นปีมีคุณธรรมแห่งพลเมืองดี มีบุคลิกภาพแสดงตัวที่แตกต่างกัน โดยความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล บุคลิกภาพแสดงตัว ความเชื่อมั่นในตนเองและคุณธรรมแห่งพลเมืองดีของนิสิตนักศึกษามีความสัมพันธ์ในทิศทางกลับกัน โดยนิสิตนักศึกษาที่มีความวิตกกังวลสูงจะมีคุณธรรมแห่งพลเมืองดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีบุคลิกภาพแสดงตัวต่ำ และนักศึกษาที่มีความวิตกกังวลต่ำจะมีคุณธรรมแห่งพลเมืองดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีบุคลิกภาพแสดงตัวสูง นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงตัวกับความเชื่อมั่นในตนเองเป็นไปในทางเดียวกันกล่าวคือ นิสิตนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวสูงจะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง

ธนกร นาคประกอบ (2539) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและบุคลิกภาพแบบแสดงตัว โดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 25 คน รวมเป็นจำนวน 50 คน ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและบุคลิกภาพแบบแสดงตัวไม่แตกต่างกัน

ธรรมบุญ นิลวรรณ (2537 : 25) ได้ศึกษา การใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกับนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพต่างกัน 3 ในวิชา การเขียนภาพฉาย โดยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพต่างกัน 3 แบบ ผลการวิจัยปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ของกลุ่มบุคลิกภาพแบบแสดงตัว (Extrovert) สูงกว่ากลุ่ม

บุคลิกภาพแบบปกติ (Ambivert) และสูงกว่ากลุ่มบุคลิกภาพ แบบเก็บตัว (Introvert) และกลุ่มบุคลิกภาพแบบปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างจาก กลุ่มบุคลิกภาพแบบเก็บตัว

นลิน เล็กมาก (2548) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบนเว็บเรื่องคุณธรรม ของการอยู่ร่วมกันตามหลักศาสนา ระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 35 คน รวมเป็นจำนวน 70 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและกลุ่มที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวไม่แตกต่างกัน

นิพนธ์ แจ็งเอี่ยม (2519 : 49) ศึกษาบุคลิกภาพแสดงตัว ความมั่นใจในตนเอง และความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 240 คน โดยใช้แบบสอบถามบุคลิกภาพเก็บตัว แสดงตัว แบบสอบถามความภาคภูมิใจในตนเอง และแบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง พบว่า นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวมากจะมีความเชื่อมั่น และความภาคภูมิใจในตนเองสูง ส่วนคนที่บุคลิกภาพเก็บตัวจะมีความเชื่อมั่น และความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ

ประเทือง วงศ์ประเสริฐ (2527 : 88-89) ศึกษาบุคลิกภาพของเด็กและเยาวชนที่บ้านกรุณา และปราณี พบว่าเด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก แบบลงโทษและแบบเรียกร้องจากเด็ก มีบุคลิกภาพด้านมั่นคง และอาการ โรคประสาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เด็กและเยาวชนวัยรุ่นตอนต้นกับวัยรุ่นตอนปลาย มีบุคลิกภาพด้านความมั่นคงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เด็กและเยาวชนที่มีบิดาระดับการศึกษาต่างกันมีบุคลิกภาพด้านเก็บตัวต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประพิศ จันทร์พุกษา (2537 : บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพและการมีส่วนร่วมในสังคม กับความพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ลักษณะทางบุคลิกภาพ คือ บุคลิกภาพเก็บตัว-แสดงตัว และบุคลิกภาพหัวไว-มั่นคงในสภาพอารมณ์ ลักษณะทางชีวสังคม คือ รายได้ การมีส่วนร่วมในสังคม คือ การมีส่วนร่วมในเชิงสังคม และการมีส่วนร่วมในเชิงจิตใจ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพอใจในชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรบุคลิกภาพหัวไว-มั่นคงในสภาวะอารมณ์ ตัวแปรการมีส่วนร่วมในเชิงจิตใจ ตัวแปรบุคลิกภาพ เก็บตัว-แสดงตัว และตัวแปรการมีส่วนร่วมในเชิงสังคมสามารถร่วมกันทำนายความพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุไทยใน เขตกรุงเทพมหานคร ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยร่วมกันทำนายในกลุ่มรวมได้ 26 % ผู้สูงอายุที่มีความพอใจในชีวิตต่ำ เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพเก็บตัว และมีส่วนร่วมในเชิงสังคม หรือเชิงจิตใจ หรือใน สังคมน้อย ผู้สูงอายุที่มีความพอใจในชีวิตสูง เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพมั่นคงในสภาวะอารมณ์หรือเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในสังคมมาก ผู้สูงอายุที่มีความพอใจในชีวิตสูง เป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง และมีส่วนร่วมในสังคมมาก การวิจัยนี้จึงชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของลักษณะทางบุคลิกภาพ และการมีส่วนร่วมในสังคม ว่ามีผลต่อความพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุไทย

เพ็ญภา แพทย์พันธุ์ (2539 : 135) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตสมรสของกลุ่มสมรสที่มีลักษณะบุคลิกภาพคล้ายคลึงกันและกลุ่มสมรสที่มีลักษณะบุคลิกภาพแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มสมรสที่มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูงกว่ากลุ่มอื่นเมื่อมีคะแนนบุคลิกภาพในองค์ประกอบต่อไปนี้สูงทั้งสองคน มีดังนี้ ชอบออกสังคม มีหิริโอตัมปะ ชอบทดลอง ใช้อำนาจกล้าเสี่ยงภัย ซึ่งเป็นลักษณะบุคลิกภาพแบบแสดงตัว

สมทรง สุวรรณเลิศ (2512 : 17-29) ได้ทำการศึกษานบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแสดงตัว โดยใช้แบบสำรวจบุคลิกภาพ MPI (The Maudsley Personality Inventory) ศึกษาในกลุ่มประชากรที่เป็นเด็กชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 3 จำนวน 300 คน นักเรียนฝึกหัดครู 300 คน และนักศึกษาแพทย์ 300 คน จากการเปรียบเทียบผลที่ได้จากคนไทยทั้ง 3 กลุ่ม กับชาวอเมริกัน และชาวอังกฤษพบว่า กลุ่มตัวอย่างของคนไทยได้รับคะแนนต่ำกว่านักศึกษาชาวอเมริกันในมหาวิทยาลัย และใกล้เคียงกับปกติวิสัย (norm) ของกลุ่มชาวอังกฤษในลักษณะการแสดงตัว หรืออาจกล่าวได้ว่า คนไทยมีบุคลิกภาพไปทางเก็บตัวมากกว่าคนอเมริกัน และคล้ายคลึงกับคนอังกฤษ ซึ่งมีลักษณะเก็บตัวมากกว่าอเมริกัน

สุนีย์ ศรีสง่าตระกูลเลิศ (2545 : 11) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพความเกรงใจและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวไทยและจีน จำนวน 80 คน โดยใช้แบบสอบถามบุคลิกภาพ แบบสอบถามความเกรงใจ และแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของวอลล์ซ์ และโคแกน (Wallach and Kogan 1965) พบว่าความคิดสร้างสรรค์ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพด้านความเกรงใจ ความมีอำนาจเหนือผู้อื่น ความสามารถที่จะบรรลุถึงสถานภาพ การวางตัวในสังคม ความรับผิดชอบ ความอดทน การสร้างความประทับใจให้กับผู้อื่น และความเป็นหญิง ทั้งวัยรุ่นชายและหญิง นอกจากนี้ยังพบว่าความสามารถควบคุมตัวเองได้และความยืดหยุ่นได้มีความสัมพันธ์ทางลบกับความคิดสร้างสรรค์ในวัยรุ่นชาย

สุรศักดิ์ เทียบฤทธิ์ (2530 : บทคัดย่อ) ศึกษาลักษณะบุคลิกภาพการแสดงตัว - เก็บตัว ของนักศึกษามหาวิทยาลัยการสาธารณสุขสุรินทร์ จังหวัดขอนแก่น โดยใช้แบบวัดบุคลิกภาพ MBTI (Myers Briggs Type Indicator) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักศึกษามหาวิทยาลัยการสาธารณสุขสุรินทร์ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 327 คน แบ่งออกเป็นนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรสาธารณสุขศาสตร์ จำนวน 203 คน สาขาวิชาทันตสาธารณสุข จำนวน 73 คน และสาขาวิชาเทคนิคเภสัชกรรม จำนวน 51 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบวัดบุคลิกภาพ MBTI ซึ่งปรับปรุงจาก Myers Briggs Type Indicator ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบวัดบุคลิกภาพ คือ 0.588 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ และทดสอบด้วยสถิติทดสอบไค-สแควร์ ผลการวิจัยพบว่าบุคลิกภาพของนักศึกษาชายมีลักษณะแสดงตัว ส่วนนักศึกษาหญิงมีทั้งสองลักษณะ คือ แบบเก็บตัว - เก็บตัวรวมกัน เมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่างนักศึกษาแต่ละสาขาวิชา พบว่า นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขชุมชนและนักศึกษาสาขาวิชา

เทคนิคเก็ชกรรม มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ส่วนนักศึกษาสาขาวิชาทันตสาธารณสุข มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว เมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและปานกลาง จะมีลักษณะบุคลิกภาพแบบเก็บตัว ทั้งนี้ นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน จะมีบุคลิกภาพการแสดงตัว - เก็บตัว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศักดิ์สิทธิ์ สรณพงษ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสำเร็จในการทำกิจกรรมของกลุ่มควบคุมคุณภาพกับ เจตคติความต้องการและบุคลิกภาพแบบเก็บตัว -แสดงตัวของสมาชิกกลุ่มควบคุมคุณภาพ พบว่า จากลักษณะของบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ที่ชอบเข้าสังคม ชอบการเปลี่ยนแปลง และมีงานวิจัยพบว่า ผู้มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว จะทำงานที่มีลักษณะติดต่อกับผู้อื่นได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของการทำกิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพ ในขณะที่ ธีระศักดิ์ กำบรรณารักษ์ ฝ่ายแผนการและติดตามผล กรมพลศึกษา พบว่า การมีความเกรงใจสูง การไม่กล้าแสดงออก ซึ่งเป็นลักษณะของบุคลิกภาพแบบเก็บตัว เป็นปัญหาสำคัญของการทำกิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพ ดังนั้นจึงตั้งสมมุติฐานการวิจัยข้อ 8 ว่า บุคลิกภาพแบบแสดงตัวของสมาชิกกลุ่มควบคุมคุณภาพ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความสำเร็จในการทำกิจกรรมของกลุ่มควบคุมคุณภาพ

อุไร สิงห์โต (2522 : 185) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแสดงตัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายและหญิง อายุระหว่าง 15-17 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนรัฐบาล 2 แห่ง จำนวน 160 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบทดสอบ MPI (The Maudsley Personality Inventory) และมาตราประเมินค่าจากครูผู้สอน จำแนกนักเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแสดงตัว ผลปรากฏว่าบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัวมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Banister (1973) ได้ศึกษากับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 247 คน โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว บุคลิกภาพแบบแสดงตัวและบุคลิกภาพแบบปกติ โดยให้เรียนวิชาคณิตศาสตร์ด้วยวิธีการสอนแบบบรรยาย แล้วแบ่งกลุ่มทำงานเป็นรายบุคคลและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและบุคลิกภาพแบบแสดงตัวไม่แตกต่างกัน และผลการเรียนจากการทำงานรายบุคคลกับการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มไม่แตกต่างกัน แต่นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวเมื่อทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มมีผลการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว

Broadbent (1958 : 214) ได้ศึกษาการเก็บตัวและแสดงตัว ของนักศึกษาระดับปริญญาโทในมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ซึ่งเป็นกลุ่มเรียนดีและเรียนไม่ดี ผลปรากฏว่า นักศึกษากลุ่มเรียนดีเก็บตัว

มากกว่ากลุ่มที่เรียนไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การศึกษาครั้งนี้ยังแสดงด้วยว่า นักศึกษาทั้งสองกลุ่มมีสติปัญญาไม่แตกต่างกัน ดังนั้นการเก็บตัวและแสดงตัว ไม่ขึ้นกับสติปัญญา แต่มีผลต่อความสำเร็จในการเรียน

Daughenbaugh (2002) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของรูปแบบบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน ที่มีต่อการเรียนออนไลน์ในชั้นเรียน โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 146 คน ซึ่งกำลังศึกษาที่มหาวิทยาลัย South Alabama จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว (Introvert) บุคลิกภาพแบบสนใจแต่ความรู้สึกของตนมากกว่ากริยาที่แสดงออกไป (Intuition) บุคลิกภาพแบบพวกรูปร่างคิด (Thinking) และบุคลิกภาพแบบช่างสังเกต (Perceiving) มีความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ในชั้นเรียนมากกว่านักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว (Extrovert) บุคลิกภาพแบบพวกที่รู้สึกเร็ว (Sensing) บุคลิกภาพแบบพวกชอบแสดงออกตามความรู้สึก (Feeling) และบุคลิกภาพแบบพวกยุติธรรม (Judging)

Furnham & Miller (1997 : 705-707) ได้ศึกษาเรื่อง บุคลิกภาพ การขาดงานและผลผลิตโดยศึกษากลุ่มตัวอย่างพนักงานขายทางโทรศัพท์ พบว่า พนักงานที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการขาดงานและไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแบบห้วนใจกับการขาดงาน

Henjum (1969 : 143-149) ทำการศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพของนักเรียนที่เรียนวิชาของมหาวิทยาลัยมินิโซตา จำนวน 78 คนที่สอบในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาล 45 แห่ง โดยใช้แบบทดสอบบุคลิกภาพ 16 PF พบว่าบุคลิกภาพของนักศึกษาวิชาครูมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของนักเรียนคือ นักศึกษาวิชาครูที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีความสัมพันธ์ภาพ ควบคุมตนเองได้ สำหรับนักศึกษาวิชาครูที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีสติปัญญาสูง และมีความกระตือรือร้น

Nabi (1978 : 5-8) ได้ศึกษาความคิดสร้างสรรค์ในความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพ ความเชื่อมั่นในตนเองและสติปัญญา ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ความคิดสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กับความเป็นตัวของตัวเอง ความอิสระ ลักษณะบางประการของเพศหญิง เชื่อมั่นในตนเอง นับถือตนเอง ใฝ่รู้ ตื่นตัวเสมอ ผู้มีความคิดสร้างสรรค์ โดยทั่วไป จะแสดงความพอใจต่อชีวิตและกิจวัตรประจำวัน และมีแรงจูงใจที่จะแสวงหาความสำเร็จใหม่ๆ

Ridding (1966) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและบุคลิกภาพแบบแสดงตัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษและวิชาคณิตศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป จากมหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ (Manchester) จำนวน 60 คน ผลการวิจัยพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กันระหว่างความมั่นคงทางอารมณ์ (Stability) กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่วนนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว มีความสัมพันธ์กับการมีผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนสูง แต่นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว มีความสัมพันธ์กับการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

Rushton (1966 : 178 - 183) ทำการศึกษานักเรียนระดับอายุ 11 ปี จำนวน 458 คน โดยให้ครูประมาณค่าลักษณะบุคลิกภาพของนักเรียน ใช้แบบทดสอบบุคลิกภาพ C.P.Q. (Children 's Personality Questionnaire) ฟอรัมเอ และฟอรัมบี ของ Cattell ซึ่งวัดบุคลิกภาพด้านการปฏิบัติและการแสดงตัวของนักเรียน และใช้ข้อสอบวัดความสามารถของ Morray House วัดความสามารถของนักเรียนพบว่า คะแนนจากแบบทดสอบบุคลิกภาพ และคะแนนจากแบบทดสอบวัดความสามารถมีความสัมพันธ์กัน และจากการประมาณค่าและจากการทำการทดสอบเกี่ยวกับบุคลิกภาพ พบว่านักเรียนส่วนมากมีการปรับตัวดี และเด็กแสดงตัวจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

Savage (1962 : 251-253) ได้ศึกษาลักษณะบุคลิกภาพด้านการแสดงตัวและลักษณะทางอารมณ์และอาการประสาท กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชายหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยนิวอิงแลนด์ ในปีการศึกษา 1959 ปี 1960 และปี 1961 จำนวน 168 คน แบ่งนักศึกษออกเป็น 5 กลุ่มตามลำดับของระดับการเรียน ลักษณะบุคลิกภาพด้านการแสดงตัวและลักษณะทางอารมณ์ วัดจากแบบทดสอบ M.P.I. ผลการวิจัยปรากฏว่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนทั้งด้านการแสดงตัว และด้านอารมณ์อ่อนไหวของแต่ละกลุ่ม มีค่าความสัมพันธ์ทางลบ กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่านักศึกษาที่มีลักษณะบุคลิกภาพแสดงตัวมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำกว่านักศึกษามีลักษณะบุคลิกภาพเก็บตัว

Struss and others (1981 : 275-282) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ ความกดดัน วิต และความเครียดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนอิสราเอลชั้นแรก จำนวน 71 คน พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับการลดลงของความกดดัน

Takar and Subich (1997 : 482-491) ศึกษาเรื่อง การสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างมิติบุคลิกภาพกับความพึงพอใจในงาน โดยศึกษาวิจัยผู้ใหญ่ในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ และใช้วิธีการวัดที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยสรุปว่า มิติของบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบสามารถใช้ทำนายความพึงพอใจในงานได้อย่างมีนัยสำคัญ และนอกจากนี้ยังมีลักษณะเฉพาะ นั่นคือ พนักงานที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงออกจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน และพนักงานที่มีบุคลิกภาพแบบห้วนไหวจะมีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในงาน

Tanaff (1999 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจในงานและบุคลิกภาพ : ใช้รูปแบบบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพและความพึงพอใจในงานในบริษัทนานาชาติครอบคลุม 6 งานอาชีพ ได้แก่ ด้านเทคนิค ธุรกิจ ทรัพยากรบุคคล ชุมการ กฎหมาย และผู้ที่ไม่ได้รับการยกเว้นภาษีจาก ผลการวิจัยพบว่า ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบความสัมพันธ์

ผกผันระหว่างบุคลิกภาพแบบหัวนั้ไหวและความพึงพอใจในงานในทุกกลุ่ม แต่มีเพียงประเภทเดียวเท่านั้นคือ มิติบุคลิกภาพแบบเปิดกว้างรับประสบการณ์เป็นมิติเดียวที่ไม่มีความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญกับความพึงพอใจในงาน โดย จากการวิเคราะห์สมการความถดถอยแบบพหุคูณ พบว่าบุคลิกภาพแบบหัวนั้ไหวเป็นปัจจัยบุคลิกภาพพื้นฐานที่เป็นตัวแปรของความพึงพอใจในงาน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเชาวน์อารมณ์

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเชาวน์อารมณ์

2.1.1 ประวัติความเป็นมาของการศึกษาเชาวน์อารมณ์

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2543) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หรือ E.Q. มาจากคำว่า Emotional Quotient คือ ความสามารถทางอารมณ์ที่จะช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข

นอกจากคำว่า Emotional Quotient ที่เราเรียกว่า อีคิวแล้ว ยังมีคำอื่น ๆ อีกหลายคำที่นักวิชาการใช้ในความหมายใกล้เคียงกัน เช่น Emotional Intelligence , Emotional Ability , Interpersonal Intelligence , Multiple Intelligence ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้คำว่า “ Emotional Intelligence”

อีคิว ถือเป็นเรื่องใหม่ในแวดวงการศึกษาและจิตวิทยา เพราะเพิ่งได้รับความสนใจและยอมรับในสำคัญอย่างจริงจังเมื่อ 10 กว่าปีมานี้ เดิมเคยเชื่อกันว่า ความสามารถทางเชาวน์ปัญญาหรือไอคิว คือปัจจัยสำคัญที่ทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จ มีชีวิตที่ดีและมีความสุข ต่อมานักจิตวิทยาเริ่มตั้งข้อสงสัยต่อความเชื่อความเข้าใจดังกล่าว เพราะไม่เชื่อว่าความสำเร็จและความสุข

ในชีวิตของคน ๆ หนึ่งจะขึ้นอยู่กับความสามารถทางเชาวน์ปัญญาแต่เพียงอย่างเดียว แต่เนื่องจากในระยะนั้นยังไม่มีข้อมูล จากการศึกษาวิจัยที่เพียงพอ ความคิดนี้จึงถูกละเลยไปอย่างน่าเสียดาย จนกระทั่ง ในปี ค.ศ.1990 Salovey and Mayer ได้นำความคิดนี้มาพูดถึงอีกครั้ง โดยเอ่ยถึงเชาวน์อารมณ์เป็นครั้งแรกว่า "เป็นรูปแบบหนึ่งของความฉลาดทางสังคมที่ประกอบด้วยความสามารถในการรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเอง และผู้อื่นสามารถแยกความแตกต่างของอารมณ์ที่เกิดขึ้น และใช้ข้อมูลนี้เป็นเครื่องชี้นำในการคิดและกระทำสิ่งต่าง ๆ" จากนั้น Goleman นักจิตวิทยาจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ก็สานต่อแนวคิดนี้อย่างจริงจัง โดยได้เขียนเป็นหนังสือเรื่อง เชาวน์อารมณ์ (Emotional Intelligence) และได้ให้ความหมายของอีคิวว่า "เป็นความสามารถหลายด้าน ได้แก่ การเร่งเร้าตัวเองให้ไปสู่เป้าหมาย มีความสามารถควบคุมความขัดแย้งของตนเอง รอคอยเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีกว่า มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถจัดการกับอารมณ์ไม่สบายต่าง ๆ มีชีวิตอยู่ด้วยความหวัง" หลังจาก หนังสือเชาวน์อารมณ์ (Emotional Intelligence) ของ Goleman ออกสู่สาธารณชน ผู้คนก็เริ่ม

ให้ความสนใจกับเขาวนอารมณ์มากขึ้น ประกอบกับระยะหลังมีงานวิจัยหลายชิ้นยืนยันถึงความสำคัญ
ของเขาวนอารมณ์ อีคิวหรือเขาวนอารมณ์ จึงได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จและ
ความสุขในชีวิตมนุษย์ กลายเป็นเรื่องฮิตที่มาแรงแซงหน้าไอคิวไปในระยะหลัง

2.1.2 ความหมายของเขาวนอารมณ์

Cooper and Sawaf (1997, อ้างถึงใน ทศพร ประเสริฐสุข, 2542 : 21) ให้ความหมายว่า
เขาวนอารมณ์เป็นความสามารถของบุคคลในการรับรู้ เข้าใจและรู้จักใช้พลังทางอารมณ์ของตนเป็น
รากฐานในการสร้างสัมพันธภาพและโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น

Goleman (1995 : 289, อ้างถึงใน วีระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2542 ก : 30) ได้ให้ความหมาย
ของเขาวนอารมณ์ไว้ว่า เป็นความรู้สึกที่ประกอบจากความคิดเฉพาะตน เป็นภาวะทางจิตใจและ
ชีววิทยา เป็นวิสัย แนวโน้มที่จะแสดงออก

Goleman (1998 : 317, อ้างถึงใน วีระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2542 ก : 31) ได้ให้ความหมาย
ของ EQ ไว้อย่างชัดเจนว่า หมายถึง ความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเอง และของ
ผู้อื่น เพื่อสร้างแรงจูงใจในตัวเอง บริหารจัดการอารมณ์ต่างๆ ของตน และอารมณ์ที่เกิดจาก
ความสัมพันธภาพต่างๆ ได้

Salovey and Mayer (1995 : 185-211, อ้างถึงใน วีระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2542 ก : 30)
กล่าวว่าเขาวนอารมณ์เป็นความสามารถของบุคคลตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึก และภาวะ
อารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนและผู้อื่นได้ มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ของตน ทำให้
สามารถชี้นำ ความคิดและการกระทำของตนได้ อย่างสมเหตุสมผล สอดคล้องกับการทำงานและการ
ดำเนินชีวิตโดยมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น ๆ

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2543) ได้ให้ความหมายของเขาวนอารมณ์ไว้ว่า เขาวน
อารมณ์ หรือ E.Q. มาจากคำว่า Emotional Quotient คือ เขาวนอารมณ์ที่จะช่วยให้การดำเนินชีวิต
เป็นไปอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข ซึ่งกรมสุขภาพจิตได้พัฒนาแนวคิดเรื่อง เขาวนอารมณ์ ที่
ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 3 ประการคือ ดี เก่ง สุข

วิลาศลักษณ์ ชิววลี (2542 : 45) กล่าวโดยสรุปว่า เขาวนอารมณ์ เป็นความสามารถทาง
อารมณ์ของบุคคลที่เป็นปัจจัยสำคัญของการทำงานให้ประสบความสำเร็จอย่างมีความสุขและอยู่ร่วมกัน
กับผู้อื่นได้ดี สถิติปัญญาเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ตลอดชีวิต โดยหลักการสำคัญคือ การพัฒนาจิตใจของตน
ให้มีสติ มีระบบ และมีพลังก่อน เมื่อบุคคลสามารถรู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ พัฒนาตนเองอยู่
เสมอ บุคคลจะสามารถพัฒนาความสามารถในการทำงาน และสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ดี

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542 : 15) ได้ให้ความหมายของเขาวนอารมณ์ไว้ว่า เป็นเรื่องของ
การบริหารจัดการความรู้สึกและอารมณ์ภายในตน (Intrapersonal Emotional Management) และการ

บริหารจัดการอารมณ์ของตนในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างตนกับผู้อื่น (Interpersonal Relationship) เป็นเรื่องของความฉลาด รู้จักใช้อารมณ์ของตนสนองเป้าหมายของการทำงานและชีวิตประจำวัน

จากนิยามความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า เซวน์อารมณ์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึก อารมณ์ของตนเองและผู้อื่น ซึ่งโครงสร้างของเซวน์อารมณ์ที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านความสามารถทางสังคม การสร้างและรักษาสัมพันธภาพ ความสามารถของบุคคลในการตระหนักรู้ เข้าใจอารมณ์ตนเอง และแสดงออกอย่างเหมาะสม และความสามารถด้านการปรับตัวทางอารมณ์

2.1.3 องค์ประกอบของเซวน์อารมณ์

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2543 : 26-37) ได้เสนอโครงสร้างของเซวน์อารมณ์ ตามองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ ดังนี้

1. ดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ประกอบด้วยความสามารถต่อไปนี้

1.1 ควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง

1.1.1 รู้จักอารมณ์และความต้องการของตนเอง

1.1.2 ควบคุมอารมณ์และความต้องการได้

1.1.3 แสดงออกอย่างเหมาะสม

1.2 เห็นใจผู้อื่น

1.2.1 ใส่ใจผู้อื่น

1.2.2 เข้าใจและยอมรับผู้อื่น

1.2.3 แสดงความเห็นใจอย่างเหมาะสม

1.3 รับผิดชอบ

1.3.1 รู้จักให้/รู้จักรับ

1.3.2 รับผิดชอบ/ ให้อภัย

1.3.3 เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

2. เก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ประกอบด้วยความสามารถต่อไปนี้

2.1 รู้จักและมีแรงจูงใจในตนเอง

2.1.1 รู้ศักยภาพของตนเอง

2.1.2 สร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองได้

- 2.1.3 มีความมุ่งมั่นไปสู่เป้าหมาย
- 2.2 ตัดสินใจและแก้ปัญหา
 - 2.2.1 รับรู้และเข้าใจปัญหา
 - 2.2.2 มีขั้นตอนในการแก้ปัญหา
 - 2.2.3 มีความยืดหยุ่น
- 2.3 มีสัมพันธภาพกับผู้อื่น
 - 2.3.1 สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
 - 2.3.2 กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
 - 2.3.3 แสดงความเห็นที่ขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์
- 3. สุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข ประกอบด้วย
 - 3.1 ภูมิใจในตนเอง
 - 3.1.1 เห็นคุณค่าของตนเอง
 - 3.1.2 เชื่อมั่นในตนเอง
 - 3.2 พึงพอใจในชีวิต
 - 3.2.1 มองโลกในแง่ดี
 - 3.2.2 มีอารมณ์ขัน
 - 3.2.3 พอใจสิ่งที่ตนมีอยู่
 - 3.3 มีความสงบทางใจ
 - 3.3.1 มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข
 - 3.3.2 รู้จักผ่อนคลาย
 - 3.3.3 มีความสงบทางจิตใจ

ดังนั้น ผู้ที่มีเชาวน์อารมณ์นั้นจะต้องเข้าใจตนเอง คือ เข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก และความต้องการในชีวิตของตนเอง เข้าใจผู้อื่น คือ เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น และสามารถแสดงออกมาได้อย่างเหมาะสม และสามารถ แก้ไขความขัดแย้งได้ คือ เมื่อมีปัญหาสามารถแก้ไขจัดการให้ผ่านพ้นไปได้อย่างเหมาะสมทั้งปัญหาความเครียดในใจ หรือปัญหาที่เกิดจากการขัดแย้งกับผู้อื่น

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับเขาวนอารมณ์

Goleman (1995 : 4 ; Citing Salovey and Mayer. 1990) ได้เสนอองค์ประกอบของเขาวนอารมณ์เป็นประเด็นหลัก ๆ 5 ประเด็น คือ

1. การรู้ร้ออารมณ์ตนเอง (Knowing One' s Emotions หรือ self - awareness) การตระหนักรู้ตนเองเป็นการรับรู้และเข้าใจความรู้สึกนึกคิด ร้อร้ออารมณ์ของตนเองตามที่เป็นจริง โกรธรู้ว่โกรธ เป็นความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ต่าง และความรู้สึกของตนเองได้
2. การจัดการอารมณ์ (Managing Emotions) และความสามารถในการจัดการเก็บอารมณ์ของตนเองอย่างเหมาะสม คนที่ขาดทักษะในการจัดการกับอารมณ์ต่าง ๆ จะทำให้ชีวิตมีความสุขยาก
3. การจูงใจตนเอง (Motivating Oneself) ความสามารถในการควบคุมความต้องการของตนเอง ให้กำลังใจและกระตุ้นตนเองได้ คนที่มีทักษะนี้จะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานอย่างสูง
4. การรับรู้ร้ออารมณ์ผู้อื่น (Recognizing Emotions in Others) ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้ความต้องการของผู้อื่น ทักษะนี้จะทำให้คนนั้นเข้าใจคนอื่น และเป็นที่ยอมรับของสังคมในที่สุด
5. การคงไว้ซึ่งสัมพันธ์ภาพ (Handling Relationships) ศิลปะของความสัมพันธ์ขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของผู้อื่น คนที่มีทักษะนี้ดีจะมีความเป็นผู้นำและสามารถจัดการกับข้อขัดแย้งของบุคคลต่าง ๆ ได้ดี

Salovey and Mayer (1997) ได้เสนอโมเดลที่ปรับเปลี่ยน โดยเสนอว่เขาวนอารมณ์ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การรับรู้ (Perception) การประเมิน (Appraisal) การแสดงออก (Expression) ซึ่งอารมณ์ประกอบด้วย
 - 1.1 ความสามารถในการบอกอารมณ์และความรู้สึกของตนเองได้
 - 1.2 ความสามารถในการระบุอารมณ์ของผู้อื่นได้ โดยดูจากการอ่านงานออกแบบ งานศิลป์ ภาษา เสียง พฤติกรรมและรูปภาพต่าง ๆ
 - 1.3 ความสามารถในการแสดงอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม แสดงความต้องการได้สอดคล้องกับความรู้สึก
 - 1.4 ความสามารถในการจำแนกความรู้สึกต่าง ๆ ที่ตรงกันข้ามได้ อย่างเช่น ถูกหรือผิด จริงหรือไม่จริง

2. การใช้อารมณ์เกื้อหนุนความคิด (Emotional Facilitation of Thinking) ประกอบด้วย
 - 2.1 การใช้อารมณ์ในการจัดลำดับความคิด โดยชี้ให้เห็นความสำคัญก่อนหลัง
 - 2.2 การใช้อารมณ์เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมและเกื้อหนุนต่อการตัดสินใจและจดจำความรู้สึกต่าง ๆ ได้
 - 2.3 การใช้อารมณ์ที่เปลี่ยนไปทำให้เกิดมุมมองที่กว้างหลากหลายมากขึ้นจากการมองสิ่งต่าง ๆ ในแง่ดีเกินไปไปสู่การมองในด้านอื่น ๆ ด้วย
 - 2.4 การเกิดภาวะอารมณ์ที่หลากหลายทำให้สามารถมองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหา ความรู้สึกเป็นสุขทำให้เกิดการคิดอย่างสร้างสรรค์และมีเหตุผล
3. การเข้าใจวิเคราะห์และใช้ความรู้จากอารมณ์ที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย
 - 3.1 ความสามารถในการระบุอารมณ์และสามารถเห็นความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์และการใช้ถ้อยคำที่เหมาะสม
 - 3.2 ความสามารถในการตีความหมายของอารมณ์ที่เกิดขึ้น สืบเนื่องมาจากความโกรธมาเป็นอารมณ์หนึ่ง เช่น ความเสียใจเนื่องมาจากความสูญเสียสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
 - 3.3 ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกที่ซับซ้อนที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน
 - 3.4 ความสามารถในการเข้าใจความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ เช่น เปลี่ยนจากความโกรธมาเป็นความพอใจ หรือจากความโกรธมาเป็นความละอาย
4. การรับรู้และควบคุมอารมณ์ เพื่อส่งเสริมความงอกงามทางอารมณ์ และสติปัญญา ประกอบด้วย
 - 4.1 ความสามารถในการเปิดใจกว้างยอมรับต่อความรู้สึกที่ดีและไม่ดีที่เกิดขึ้นได้
 - 4.2 ความสามารถในการปลดปล่อยตนเองจากสภาวะอารมณ์โดยพิจารณาจากข้อมูลและประโยชน์ที่จะได้รับ
 - 4.3 ความสามารถในการพิจารณาภาวะอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง และผู้อื่นว่าความรู้สึกหรืออารมณ์เหล่านั้น มีความชัดเจน มีเหตุผล เป็นปกติและส่งผลต่อตนเองและผู้อื่นอย่างไร

Cooper and Sawaf (1997, อ้างถึงใน วีระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2542 ก : 5-17) ได้เสนอโครงสร้างเขาวนอารมณ์ไว้ เพื่อสะดวกแก่การวัดที่เรียกว่าแบบทดสอบการประเมินเขาวนอารมณ์

(Mapping Your Emotional Intelligence : EQ Map) ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ความรู้เรื่องในอารมณ์ (Emotional Literacy) ซึ่งจะเป็นตัวที่ทำให้เกิดการรับรู้ การควบคุมตัวเองและมีความเชื่อมั่นในตนเองประกอบด้วย

1.1 ความซื่อสัตย์ในอารมณ์ (Emotional Literacy) คือ รับรู้อารมณ์ตรงตามที่เป็น

1.2 การสร้างพลังอารมณ์ (Emotion Energy) รวบรวมอารมณ์ให้เกิดพลังสร้างสรรค์

1.3 ตระหนักรู้ในอารมณ์ (Awareness)

1.4 รับผลย้อนกลับของอารมณ์ (Feedback)

1.5 หยั่งรู้ด้วยตนเอง (Intuition)

1.6 รับผิดชอบ (Responsibility)

1.7 สร้างสัมพันธเชื่อมโยง (Connection)

2. ความเหมาะสมทางอารมณ์ (Emotional Fitness) ประกอบด้วย

2.1 สร้างความเชื่อถือได้ทำให้เกิดแก่น (Authenticity)

2.2 มีความเชื่อศรัทธาและมีความยืดหยุ่น (Flexibility)

2.3 สร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลาไม่พอใจที่จะอยู่กับที่ (Creativity)

2.4 ความสามารถที่กลับสู่สภาพปกติและคืนหน้า (restoration)

3. ความลึกซึ้งทางอารมณ์ (Emotional Depth) เป็นการสำรวจแนวทางที่จะปรับชีวิตและหน้าที่การงานให้เข้ากับศักยภาพและเป้าหมายของตนเอง ประกอบด้วย

3.1 ความผูกพันในงานรู้รับผิดชอบและมีสติ

3.2 มีเป้าหมายและศักยภาพที่โดดเด่น

3.3 มีความซื่อตรง (Integrity) ทำงานอย่างซื่อสัตย์และยึดหลักจริยธรรม รักษามาตรฐานส่วนบุคคลทำตามทีพูด รักษาคำพูด ยอมรับข้อผิดพลาดที่ตนกระทำอย่างเปิดเผย

4. ความกลมกลืนและความไปกันได้ทางอารมณ์ (Emotional Alchemy) โดยสัญชาตญาณด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสมรรถภาพที่จะเผชิญปัญหาและความกดดัน ประกอบด้วย

4.1 การแสดงออกด้านการหยั่งรู้

4.2 สามารถคิดใคร่ครวญ

4.3 การเล็งเห็นโอกาส

4.4 การสร้างอนาคต

Bar-on (1992, อ้างถึงใน กรมสุขภาพจิต, 2543 : 28-29) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ องค์ประกอบ ของเขาวนปัญญาทางอารมณ์โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน 15 คุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. องค์ประกอบภายในตนเอง ประกอบด้วย
 - 1.1 ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจความรู้สึกของตนเอง
 - 1.2 ความสามารถในการแสดงความรู้สึก ความเชื่อ ความคิดและปกป้องสิทธิของตนเองด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์
 - 1.3 ความสามารถในการรับรู้ สรีรวิทยาและเข้าใจตนเอง
 - 1.4 การรับรู้ถึงคุณค่าของตนเอง ทำในสิ่งที่สามารถทำได้ และต้องทำด้วยความสุขและความพอใจ
 - 1.5 ความสามารถในการกำหนดเป้าหมายของตนเอง สามารถควบคุมความคิด การกระทำ โดยไม่พึ่งพาผู้อื่น
2. องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประกอบด้วย
 - 2.1 ความสามารถในการสร้างและคงสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น แสดงออกโดยมีความผูกพันทางอารมณ์ที่แน่นแฟ้น รวมทั้งรู้จักให้และรับความรัก ความเอาใจใส่
 - 2.2 ความสามารถในการร่วมมือและมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมที่ตนเองเกี่ยวข้อง
 - 2.3 ความสามารถในการรับรู้ เข้าใจและยอมรับความรู้สึกของผู้อื่น
3. องค์ประกอบด้านการปรับตัวทางอารมณ์ ประกอบด้วย
 - 3.1 ความสามารถในการรับรู้ เข้าใจปัญหา และสามารถหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 3.2 ความสามารถในการแยกแยะความรู้สึกส่วนตัวกับสิ่งที่มีอยู่ในความเป็นจริงและสามารถปฏิบัติได้อย่างสอดคล้องกับสถานการณ์นั้น
 - 3.3 ความสามารถในการปรับอารมณ์ ความคิดและพฤติกรรมตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้
4. องค์ประกอบด้านการจัดการกับความเครียด ประกอบด้วย
 - 4.1 ความสามารถในการอดทนต่อเหตุการณ์ที่ร้ายแรง ภาวะกดดันและความรุนแรงของอารมณ์ได้ รวมทั้งตอบสนองได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
 - 4.2 ความสามารถในการอดทนต่อความปรารถนา สิ่งยั่วและการแสดงออกที่ขาดการควบคุมได้
5. องค์ประกอบด้านลักษณะทางอารมณ์โดยทั่วไป ประกอบด้วย

- 5.1 ความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตเป็นส่วนใหญ่และยินดีในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น
อย่างมีความสุข
- 5.2 ความสามารถในการมองโลกในแง่ดี แม้เผชิญกับสถานการณ์ที่เลวร้าย

2.1.5 เขาวนอารมณ์กับปฏิสัมพันธ์ของสติปัญญาและบุคลิกภาพ

อดุลย์ ปัญญา (2546) กล่าวว่า สติปัญญา คือ ความฉลาดทางเขาวนปัญญา การคิด การใช้เหตุผล การคำนวณการเชื่อมโยง เป็นศักยภาพทางสมองที่ติดตัวมาแต่กำเนิดเปลี่ยนแปลงแก้ไขสามารถวัดออกมาเป็นตัวเลขได้แน่นอน ส่วนความเขาวนอารมณ์ เป็นความสามารถในการรับรู้ และเข้าใจอารมณ์ทั้งของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนสามารถปรับหรือควบคุมได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ เป็นศักยภาพทางสมองเหมือนกันแต่สามารถปรับเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาให้ดีขึ้นได้ ไม่สามารถระบุชื่อออกเป็นค่าสัดส่วนตัวเลขได้ แต่อย่างไรก็ตามสติปัญญาและ เขาวนอารมณ์ ก็มีความสัมพันธ์กัน ดังต่อไปนี้

วิระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542) กล่าวว่า ในการศึกษาเกี่ยวกับจิต ลักษณะของคน (Human Mentality) ของจิตวิทยานั้น สามารถมุ่งแนวความสนใจศึกษาออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ 1. สมอง ได้แก่ ส่วนที่เกี่ยวกับความจำ เหตุผล การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา การวิเคราะห์ การคิดในเชิงนามธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงของเขาวนปัญญา 2. จิตใจ ได้แก่ บุคลิกภาพ ภาวะอารมณ์ อารมณ์ ความรู้สึก และการประเมินค่าซึ่งเกี่ยวกับเขาวนอารมณ์โดยตรง 3. แรงจูงใจ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านชีวภาพที่มีผลต่อพฤติกรรมการมุ่งสู่เป้าหมายต่าง ๆ ของมนุษย์ เป็นพฤติกรรมของมนุษย์ในแง่มุมของแรงจูงใจไฟ สัมฤทธิ์ ไฟสัมพันธ์ และไฟอำนาจ นอกจากนั้น วิทยา นาควัชระ (2544) ได้ทำการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับเขาวนอารมณ์ โดยมีข้อสรุปจากการวิจัย ดังนี้

คนที่ม้อารมณ์เป็นสุข มีเขาวนอารมณ์ดีแล้วนั้น มักจะ

1. ทำให้มีความฉลาดทางปัญญาสูงขึ้น (IQ สูงขึ้น)
2. มีกำลังใจในการกระทำความดี มีคุณธรรม มีความฉลาดในการทำความดี (MQ)

สูงขึ้นถ้าได้รับการอบรมอย่างเหมาะสม

2.1.6 ลักษณะของเขาวนอารมณ์

เขาวนอารมณ์มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นผลร่วมมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในแต่ละวัฒนธรรม เช่น บ้าน ครอบครัว สื่อ โรงเรียน ที่มีบทบาทหล่อหลอมพฤติกรรมที่สะท้อนถึง EQ หรือ Ego Development ของบุคคล บทบาทของสถานการณ์และวัฒนธรรม หรืออนุวัฒนธรรม ที่มีผลต่อระดับ EQ ของบุคคลเป็นอย่างยิ่ง

2. วุฒิภาวะที่เจริญสมวัย (Maturity) อาทิ ความอดได้รอได้ ไม่หุนหันพลันแล่น หรือ ใจร้อน โกรธง่าย การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา การไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เป็นต้น EQ ของบุคคล ในช่วงวัยเด็ก วัยรุ่น อาจแตกต่างกันไปจากระดับ EQ ของคนๆ เดียวกัน เมื่อเติบโตเข้าสู่ผู้ใหญ่ หรือเมื่ออายุมากขึ้นแล้ว กลับเป็นคนสุขุมรอบคอบ ใจเย็น มากขึ้น

3. บุคลิกภาพแบบฉบับที่เป็นปกติวิสัยของบุคคลนั้น ที่ต้องใช้เวลาความเอาใจจริงเอาใจ ในการปรับเปลี่ยน พัฒนา การเรียนรู้ของ EQ มักจะเกิดขึ้นกับชีวิตในช่วงหลังการศึกษาเล่าเรียนเป็น ส่วนมาก เป็นเรื่องของ โลกแห่งความเป็นจริง

4. เรียนรู้ได้ ฝึกฝนได้ พัฒนาได้

เขาวนอารมณ์เป็นการฝึกสมองทั้งสองด้าน โดยเฉพาะในซีกขวาของ Limbic System แต่ต้อง ใช้ความอดทนเอาใจจริงเอาใจ (Goleman, 1998) และเกี่ยวข้องกับระดับประสบการณ์ของบุคคล การเรียนรู้ของ EQ ที่ยังไม่ปรากฏให้เห็น ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้ได้ต่อกันภายในตัวบุคคล (Intraindividual) หรืออาจแสดงออกอย่างชัดเจนก็ได้ Reuven Baron (อ้างถึงใน Stuller 1997 : 48) เชื่อว่า EQ พัฒนาได้ตั้งแต่วัยเด็กไปจนถึงอายุ 50 กว่าๆ โดยจะมีจุดสูงสุดในช่วงอายุระหว่าง 45 – 55 ปี

5. ประเมินได้ในนัยของความเหมาะสม

การประเมินในเรื่องของเขาวนอารมณ์นั้น เป็นการประเมิน มากกว่าจะเป็นเรื่องของ ความถูก – ผิด หรือ ขาว – ดำ หรือการประเมินเป็นเต็มคะแนน อาจมีค่าที่ผันแปรได้ การประเมิน EQ ควรใช้เครื่องมือวัดหลายๆ รูปแบบประกอบกัน

6. มีหลายองค์ประกอบร่วม (Multifactorial)

EQ เป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดู ภาวะแวดล้อม วัฒนธรรม การเรียนรู้ทั้งที่เป็น ทางการและไม่ใช่ทางการ ปรากฏให้เห็นได้จากบุคลิกภาพ ที่มีผลต่อพัฒนาการทางสังคม อารมณ์ สติปัญญา ของบุคคล และเป็นผลมาจากการเรียนรู้ภายในตนและภายนอกตน

2.1.7 แนวทางการประเมินเขาวนอารมณ์

การประเมิน เขาวนอารมณ์ได้แบ่งออกเป็นกลุ่มตามแนวคิดของนักทฤษฎีแต่ละกลุ่ม โดย เสนอแนวคิดการวัดเขาวนอารมณ์ตามกลุ่มต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ การวัดเขาวนอารมณ์ตามแนวการวัด ความสามารถของ Salovey and Others (1997, อ้างถึงใน อรพินทร์ ชุชม, 2542 : 71-76) ได้สำรวจ เขาวนอารมณ์โดยใช้มาตราวัดอารมณ์ (Trait Meta-Mood Scale : TMMS) โดยมาตรานี้ เป็นการวัด ความแตกต่างระหว่างบุคคลในความสามารถที่จะสะท้อนอารมณ์และการจัดการกับอารมณ์มีดัชนีชี้บ่ง ระดับความเอาใจใส่ที่บุคคลมีต่ออารมณ์ความรู้สึกความชัดเจนของประสบการณ์ ความรู้สึกและความ เชื่อการยุติสภาวะอารมณ์ที่ไม่ดีหรือคงอารมณ์ที่ดี ซึ่งดัชนีบ่งชี้จากมาตรานี้ สโลเวย์และคณะ

อธิบายว่าเป็นความสามารถ (Competencies) หลายอย่างที่มีอยู่ภายในโครงสร้างเขาวนอารมณ์ นั่นคือ ความใส่ใจ ความชัดเจน และการปรับอารมณ์ความรู้สึก เป็นพื้นฐานของมิติการจัดระบบตัวเองทางเขาวนอารมณ์ มาตรการวัดอารมณ์เป็นมาตราให้ผู้ตอบรายงานตนเองเป็นมาตราประเมินค่า 5 ระดับจาก 1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งจนถึง 5 เห็นด้วยอย่างยิ่ง ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ คือ

องค์ประกอบที่ 1 คือ ความเอาใจใส่ต่ออารมณ์ความรู้สึก (Attention to Feelings) ตัวอย่างข้อความ คือ วิธีจัดการกับอารมณ์ของข้าพเจ้าได้ดีที่สุดคือ ให้มีอารมณ์ที่หลากหลายมากที่สุด

องค์ประกอบที่ 2 คือ ความชัดเจนในการแยกแยะอารมณ์ความรู้สึก (Clarity of Feeling) ตัวอย่างข้อความ คือ ข้าพเจ้ามักจะรู้อย่างชัดเจนว่าขณะนั้นตนเองรู้สึกอย่างไร

องค์ประกอบที่ 3 คือ การปรับสภาวะอารมณ์ (Mood Repair) ตัวอย่างข้อความ คือ เมื่อข้าพเจ้ารู้สึกเสียใจข้าพเจ้ามักจะคิดถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่ให้ความรู้สึกเป็นสุข

องค์ประกอบทั้ง 3 นี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มาตรการวัดอารมณ์ (TMMS) มีคุณภาพด้านคุณภาพด้านความเชื่อมั่น ความเที่ยงตรงเชิงสอดคล้องและความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (Convergent and Discriminant Validity) ผลจากการศึกษา พบว่า ความเอาใจใส่ต่ออารมณ์ความรู้สึก มีความสัมพันธ์กับการมีสติของตนเอง ความชัดเจนในการแยกแยะอารมณ์ความรู้สึก มีความสัมพันธ์ทางลบกับความคลุมเครือต่ออารมณ์ การแสดงออกและความเศร้าหุดและการปรับอารมณ์ความรู้สึกมีความสัมพันธ์ทางลบกับความเศร้าหุดและมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมองโลกในแง่ดีและความเชื่อการจักระบบสภาวะอารมณ์ที่ไม่ดี สำหรับรูปแบบเขาวนอารมณ์ที่ปรับตามแนวคิดนี้ที่เน้นเรื่อง ความสามารถทางสมองเป็นหลัก โดยได้พัฒนามาตรวัดเขาวนอารมณ์หลายองค์ประกอบ (Mayer, Salovey and Caruso the Multifactor Emotional Intelligence Scale: MEIS) ขึ้นซึ่งเป็นแบบวัดในรูปแบบที่ใช้กระดาษ ดินสอในการทำแบบทดสอบนี้ และแบบทดสอบมาตรวัดเขาวนอารมณ์หลายองค์ประกอบ (MEIS) ที่อยู่ในรูป CD-ROM โดยแบบทดสอบทั้ง 2 รูปแบบนี้เหมือนกันทุกประการในด้านเนื้อหาและโครงสร้าง แต่ต่างกันที่สื่อที่นำเสนอ โดยเมเยอร์และคณะ เชื่อว่าแบบทดสอบที่พัฒนาขึ้นมาตามแนวคิดโครงสร้างของเขาวนอารมณ์ล่าสุดนี้ เป็นการวัดเขาวนปัญญาที่แท้จริงประกอบด้วยงานด้านความสามารถที่ให้ผู้ตอบทำทั้งหมด 12 งาน จากแบบทดสอบ 4 ประเภท ดังนี้

1. แบบทดสอบการระบุอารมณ์ เป็นการวัดการรับรู้ทางอารมณ์ ประกอบไปด้วยงานที่ให้ผู้ตอบระบุอารมณ์คนที่ปรากฏในภาพ ในการออกแบบและในดนตรีและงานที่เสนอสถานการณ์ทางอารมณ์เพื่อให้ผู้ตอบระบุว่าบุคคลใดในสถานการณ์นั้นมีความรู้สึกอย่างไร

ตัวอย่างแบบทดสอบ

คู่มือหน้าคนและระบุว่าคนที่แสดงหน้าเช่นนั้นมีอารมณ์อะไรต่อไปนี้อยู่มากแค่ไหน

ไม่ปรากฏอยู่แน่นอน

ปรากฏอยู่แน่นอน

โกรธ 1 2 3 4 5

เศร้า 1 2 3 4 5

สุข 1 2 3 4 5

ขยะแขยง 1 2 3 4 5

กลัว 1 2 3 4 5

ประหลาดใจ 1 2 3 4 5

2. แบบทดสอบการใช้อารมณ์ เป็นการวัดการซึมซับอารมณ์มีอยู่ 2 ส่วน ได้แก่ การวัดผู้ตอบสามารถสร้างความรู้สึกที่แตกต่างกันได้แค่ไหนและการใช้ความรู้สึกเอื้อต่อกระบวนการคิด

ตัวอย่างแบบทดสอบ

จินตนาการถึงเหตุการณ์ที่ทำให้คุณรู้สึกกังวลจินตนาการถึงเหตุการณ์นี้จนกระทั่งคุณรู้สึกกังวลจริง ๆ จงบรรยายถึงความรู้สึกของคุณในแต่ละมาตราวัด ดังต่อไปนี้

อบอุ่น 1() 2() 3() 4() 5() หนาวเย็น

มืด 1() 2() 3() 4() 5() สว่าง

ต่ำ 1() 2() 3() 4() 5() สูง

เจิดจ้า 1() 2() 3() 4() 5() หม่นหมอง

เร็ว 1() 2() 3() 4() 5() ช้า

ที่อ 1() 2() 3() 4() 5() คม

พอใจ 1() 2() 3() 4() 5() ไม่พอใจ

ดี 1() 2() 3() 4() 5() เลว

3. แบบทดสอบความเข้าใจในอารมณ์ เป็นการวัดความสามารถของบุคคลที่จะทราบว่าอารมณ์มีที่มาจากอะไรและอะไรจะเกิดขึ้นถ้าอารมณ์มีความเข้มข้นตลอดจนความสามารถเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ที่แตกต่างกัน

ตัวอย่างแบบทดสอบ

ความเศร้าประกอบด้วยอารมณ์ 2 แบบอะไรบ้างให้เลือก 1 ข้อ

1. ความโกรธและความประหลาดใจ
2. ความกลัวและความโกรธ
3. ความผิดหวังและการยอมรับ
4. ความเสียใจและความร่าเริง

4. แบบทดสอบการจัดระบบอารมณ์ เป็นการวัดความสามารถที่จะจัดการและการควบคุมอารมณ์ของตนเองและบุคคลอื่น ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของเขาวนอารมณ์งานของแบบทดสอบนี้คือผู้ต้องประเมินประโยชน์ในการกระทำที่เป็นไปได้ในสถานการณ์ทางอารมณ์

ตัวอย่างแบบทดสอบ

เพื่อนคุณคนหนึ่งโทรศัพท์ถึงคุณพร้อมกับบอกข่าวเขาหางานทำได้แล้วคุณจะทำอย่างไร

แสดงความยินดีกับเพื่อน ๆ กับข่าวดีนั้น

1 2 3 4 5

เชิญเขามาฉลองด้วยกัน

1 2 3 4 5

พูดคุยกับเพื่อนเกี่ยวกับงานใหม่นั้น

1 2 3 4 5

ถามเพื่อนว่าต้องการความช่วยเหลืออะไรบ้างหรือเปล่า

1 2 3 4 5

ผลการวิเคราะห์แบบทดสอบมาตรวัดเขาวนอารมณ์หลายองค์ประกอบ (MEIS) พบว่าเขาวนอารมณ์สามารถแยกองค์ประกอบได้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การรู้ทางอารมณ์ ความเข้าใจทางอารมณ์และการจัดการทางอารมณ์และจากการวิเคราะห์องค์ประกอบตามลำดับขั้น (Hierarchical Factor Analysis) พบว่า ทั้งสององค์ประกอบ สามารถจัดเป็นองค์ประกอบเดียวที่เท่าเทียมกัน เรียกว่า องค์ประกอบทั่วไปของเขาวนอารมณ์หรือ G... ผลจากการศึกษาพบว่าเขาวนปัญญาทางอารมณ์ทั่วไป (G...) มีความสัมพันธ์กับการวัดสติปัญญาทางด้านถ้อยคำ ($r = .36$) และความเข้าใจผู้อื่น ($r = .33$) นอกจากนี้เขาวนอารมณ์ยังสัมพันธ์กับอายุ เพิ่มขึ้นตามระดับอายุ จากวัยรุ่นถึงวัยผู้ใหญ่

ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบประเมินเขาวนอารมณ์ ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งสร้างขึ้นตามโครงสร้างที่กรมสุขภาพจิตพัฒนาขึ้น โดยประเมินจาก

ความสามารถด้านหลัก 3 ด้าน คือ ดี เก่ง สุข ซึ่งแยกเป็นด้านย่อย 9 ด้าน คือ การควบคุมตนเอง การเห็นใจผู้อื่น ความรับผิดชอบ การมีแรงจูงใจ การตัดสินใจแก้ปัญหา สัมพันธภาพกับผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง ความพอใจในชีวิตและความสงบทางใจ แบบประเมินมีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 4 ตัวเลือก มีจำนวนทั้งสิ้น 52 ข้อ ซึ่งพัฒนาจามีเกณฑ์คะแนนปกติ ซึ่งผู้ประเมินสามารถตรวจให้คะแนนตนเองและแปลผลคะแนนได้ด้วยตนเอง

ตัวอย่างแบบประเมินชาวน์อารมณ์

ข้อที่	ลักษณะอาการ/พฤติกรรม	ไม่จริง	จริงบางครั้ง	ค่อนข้างจริง	จริงมาก
0	ฉัน ไม่รู้ว่าฉันเก่งเรื่องอะไร
00	ฉันพอใจกับสิ่งที่ฉันเป็นอยู่

2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาวน์อารมณ์

2.2.1 งานวิจัยในประเทศ

ฉัตรฤดี สุภปลั่ง (2543) ศึกษาผลของบุคลิกภาพและชาวน์อารมณ์ที่มีผลต่อคุณภาพของการให้บริการตามการรับรู้ของหัวหน้างาน ของพนักงานส่วนหน้าของโรงแรมชั้นหนึ่งใน กรุงเทพมหานคร พบว่า องค์ประกอบทางบุคลิกภาพมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพของการให้บริการ เช่น พนักงาน ที่ฉลาด จะสามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่า และพนักงานที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์สูงจะสามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้ ไม่ใจร้อนวู่วาม สามารถรับฟังเหตุผลต่าง ๆ ได้ องค์ประกอบทั้งตนเองมีความสัมพันธ์ทางลบกับคุณภาพของการให้บริการ หรือกล่าวได้ว่าพนักงานที่ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น จะมีคุณภาพของการให้บริการสูงกว่าองค์ประกอบของชาวน์อารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อคุณภาพของการให้บริการ คือ พนักงานที่มีชาวน์อารมณ์ในมิติทักษะทางสังคมสูง จะมีคุณภาพของการให้บริการสูงตามไปด้วย องค์ประกอบทางบุคลิกภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับองค์ประกอบของชาวน์อารมณ์และพฤติกรรม สนใจและเอาใจใส่สังคม มีวินัยในตนเอง อารมณ์มั่นคง จิตใจสงบ รู้จักความเป็นจริงในชีวิต อดทนไม่ย่อท้อ มีมโนธรรม มีความรับผิดชอบ องค์ประกอบทางบุคลิกภาพและองค์ประกอบของชาวน์อารมณ์สามารถร่วมกันทำนายคุณภาพของการให้บริการ คือ พนักงานที่มีลักษณะวุฒิภาวะทางอารมณ์สูง ฉลาดมาก สุขุมรอบคอบ มีทักษะทางสังคมสูง มีความหลักแหลมและซื่อสัตย์ จะมีโอกาสมากกว่าที่จะเป็นผู้ให้บริการที่มีคุณภาพสูง

ชนมน สุขวงศ์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงดูกับความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงดู คือ การเลี้ยงดูแบบให้ความรัก แบบลงโทษ แบบคาดหวังเอาากับเด็ก แบบแสดงความเป็นเจ้าของมากเกินไป แบบตามใจบุตรและปล่อยปละละเลยกับความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร จำนวน 400 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มแบบสองขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบวัดประกอบด้วยแบบวัดการเลี้ยงดูที่ประกอบด้วยข้อคำถาม 48 ข้อ แต่ละข้อเป็นประโยคบอกเล่าเกี่ยวกับการเลี้ยงดูซึ่งแบ่งออกเป็น 6 แบบกับแบบวัดความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ซึ่งเครื่องมือประกอบด้วยข้อคำถามที่วัดความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดของ Schutte and Other (1995 : 167 - 177) ที่กล่าวว่า เป็นองค์ประกอบที่เป็นความสามารถที่ปรับเปลี่ยนได้ 3 องค์ประกอบ ดังนี้ การประเมินค่าและการแสดงออกทางอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ การใช้ประโยชน์อารมณ์

นภาพร วิจารณ์ปริษา (2544) ทำการศึกษาเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์และผลการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการในโรงพยาบาลภาครัฐ พบว่า พยาบาลประจำการมีความฉลาดทางอารมณ์ในองค์ประกอบที่ 1 (การประเมินค่าและการแสดงออกของอารมณ์) องค์ประกอบที่ 2 (การควบคุมอารมณ์) องค์ประกอบที่ 3 (การใช้ประโยชน์อารมณ์) และองค์ประกอบรวมอยู่ในเกณฑ์ดี สำหรับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า พยาบาลประจำการที่มีผลการปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานมีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกับพยาบาลประจำการที่มีผลการปฏิบัติงานต่ำกว่ามาตรฐาน ไม่ได้ได้รับการสนับสนุน

รุณวรรณ ฝาโคตร และ สุทธิกาญจน์ ไชยลาภ (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การสร้างเสริมความฉลาดทางอารมณ์และทักษะการแก้ปัญหาในเด็กวัยเรียนโดยใช้โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยจินตคณิต โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนราชินีบน กรุงเทพมหานคร ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 25 คน คือ กลุ่มควบคุมได้รับโปรแกรมการเรียนรู้ตามปกติ แต่กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการเรียนรู้ด้วยจินตคณิต วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ สถิติค่าทีแบบอิสระด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป พบว่า ทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 65 และ 71 ตามลำดับ มีอายุเฉลี่ย 6-11 ปี ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 35 และ 45 ตามลำดับ

วิระวัฒน์ ปันนิตามัย และอุสา สุทธิสาคร (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านชีวประวัติของนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 465 คน กับความสามารถด้านความ

ฉลาดทางอารมณ์ 7 ด้าน ประกอบด้วย การรู้จักอารมณ์ของตน การตระหนักรู้ภาวะอารมณ์ของผู้อื่น ความเอื้ออาทร วุฒิภาวะทางอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ของตน การมีแรงจูงใจที่ดี และทักษะทางสังคม พบว่า

1. เพศหญิง โดยภาพรวมมีความสามารถด้านความเอื้ออาทร วุฒิภาวะทางอารมณ์และการควบคุมด้านอารมณ์ตนเอง สูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะด้านความเอื้ออาทร
2. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว มีผลต่อความสามารถทางเชาวน์อารมณ์ด้านความเอื้ออาทร การตระหนักรู้ถึงภาวะอารมณ์ของผู้อื่น การรู้จักอารมณ์ของตนเองและการมีแรงจูงใจที่ดี
3. การปรึกษาหารือกับพี่น้องและครูอาจารย์ เมื่อเวลามีปัญหา มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับทักษะทางเชาวน์อารมณ์
4. สภาพความสัมพันธ์กับบิดามารดา มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความเอื้ออาทร การมีแรงจูงใจที่ดี การควบคุมอารมณ์ของตน และทักษะทางสังคมของนักศึกษา
5. การประเมินตนเองเป็นคนมุ่งความสำเร็จ ใฝ่สัมพันธและมุ่งสู่อำนาจ มีผลต่อความสามารถในด้านความเอื้ออาทร และการมีแรงจูงใจที่ดี
6. เมื่อพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างที่มากขึ้น (N=845) พบว่า อายุมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับองค์ประกอบของเชาวน์อารมณ์ทุกด้าน ยกเว้นด้านความเอื้ออาทร (-1.94 ถึง .254) ที่ระดับ .01 ซึ่งถือว่าต่ำมาก
7. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่พิจารณาได้จากเกรด มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับ .01 กับคะแนนเชาวน์อารมณ์รวมเป็น .191 โดยที่เกรดมีความสัมพันธ์กับการมีแรงจูงใจที่ดีสูงสุดในบรรดาทั้ง 7 ด้าน มีค่าเท่ากับ .314

2.2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Cherniss (2000) ได้ศึกษาทหารเกณฑ์ จำนวน 1,171 คน โดยใช้แบบประเมิน EQ-I ในการคัดเลือกทหารเกณฑ์ ซึ่งพบว่าทหารเกณฑ์ที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่จะมีความสามารถด้านความฉลาดทางอารมณ์ในด้านการกล้าแสดงออก (Assertiveness) ความเข้าใจผู้อื่น (Emotional Self Awareness) ในระดับสูง และนอกจากนี้ยังพบว่าการใช้ความสามารถด้านความฉลาดทางอารมณ์ในการคัดเลือกทหารเกณฑ์ ทำให้เพิ่มประสิทธิภาพในการทำนายความสำเร็จของทหารเกณฑ์เพิ่มขึ้นเกือบ 3 เท่า อีกทั้งยังมีอัตราการลาออกตั้งแต่ปีแรกของทหารเกณฑ์ลดลงถึง 92 เปอร์เซ็นต์ และช่วยลดค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมได้ถึง 3 ล้านเหรียญสหรัฐต่อปีซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ Egon Zehnder International ที่วิเคราะห์เกี่ยวกับผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารระดับอาวุโสที่มีความฉลาดทางอารมณ์ระดับสูง ประสบความสำเร็จมากกว่าผู้ที่มีระดับเชาวน์ปัญญาสูง

Rockhill and Greener (1999) ได้รับความสามารถในการรายงานตนเองเกี่ยวกับเขาวนั ปัญหาทางอารมณ์ในด้านการใส่ใจความรู้สึก ความชัดเจนของอารมณ์และการปรับปรุงภาวะอารมณ์ โดยใช้แบบสอบถามมาตราวัดอารมณ์สำหรับเด็ก (Trait Meta Moot Scale for Children) จำนวน 28 ข้อ และแบบวัดความรู้สึกต่อการมองโลกในแง่ดี ซึ่งประกอบด้วยแบบทดสอบย่อย 4 ฉบับ คือ การแสดง ความกดดัน ความวิตกกังวลในการเข้าสังคม การหลีกเลี่ยงการเข้าสังคม และความพอใจในชีวิตกลุ่ม ตัวอย่างคือนักเรียนระดับประถมศึกษา เกรด 3-7 จำนวน 691 คน การหาความเที่ยงตรงเชิงเหมือนจากการหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจากแบบทดสอบมาตราวัดอารมณ์กับการรายงานตนเองจากแบบทดสอบวัดการควบคุมอารมณ์ ความเที่ยงเชิงจำแนกหาความสัมพันธ์ระหว่างการตอบแบบทดสอบมาตราวัดอารมณ์กับความสามารถในการเข้าสังคม ผลจากการทดสอบพบว่า คะแนนจากแบบทดสอบมาตราวัดอารมณ์แต่ละฉบับมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการปรับปรุงตนเอง ซึ่งวัดจากแบบทดสอบวัดความพอใจในชีวิต และการแสดงอารมณ์ของเด็กมีส่วนสัมพันธ์กับความสามารถในการเข้าสังคม และความสามารถในปรับปรุงตนเอง

Sutarso and others (1996) ได้ศึกษาผลของเพศและเกรดเฉลี่ยที่มีต่อเขาวนั ปัญหาทางอารมณ์โดยใช้แบบสำรวจเขาวนั ปัญหาทางอารมณ์ (Emotional Intelligence Inventory) กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับอาชีวศึกษา จำนวน 138 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์พหุตัวแปร มีตัวแปรตามคือเขาวนั ทางอารมณ์ 3 องค์ประกอบ คือ การช่วยเหลือผู้อื่น การรับรู้ตัวเอง และการจัดการกับอารมณ์ และตัวแปรอิสระ 2 ตัว คือ เพศและเกรดเฉลี่ย ผลการศึกษาพบว่า เพศมีผลต่อเขาวนั ปัญหาทางอารมณ์ทางมีนัยสำคัญทางสถิติ เพศหญิงมีคะแนนด้านการช่วยเหลือผู้อื่นและการรับรู้ตนเองสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศต่อองค์ประกอบด้านการจัดการกับอารมณ์ ส่วนผลของเกรดเฉลี่ยที่มีผลต่อเขาวนั ปัญหาทางอารมณ์ทั้ง 3 องค์ประกอบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานุคลิกภาพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อศึกษาเขาวนั อารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. เพื่อเปรียบเทียบเขาวนั อารมณ์ระหว่างนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว และแบบแสดงตัว

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีเพศและระดับชั้นต่างกัน มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว และแบบแสดงตัว ต่างกัน
2. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีเพศและระดับชั้นต่างกัน มีเชาวน์อารมณ์ต่างกัน
3. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีบุคลิกภาพ แบบเก็บตัวและแบบแสดงตัว มีเชาวน์อารมณ์ต่างกัน

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญและมีประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1. ด้านความรู้
 - 1.1 ทำให้ทราบลักษณะบุคลิกภาพและเชาวน์อารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
 - 1.2 ทำให้ทราบความแตกต่างของบุคลิกภาพและเชาวน์อารมณ์ของนักเรียน จำแนกตามตัวแปรเพศ และระดับชั้น
2. ด้านการนำไปใช้

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำมาเป็นข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อครู ผู้ปกครอง นักเรียน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ที่จะได้นำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนการสอน และวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งแก่ครูและนักเรียน นอกจากนี้แล้วยังสามารถช่วยปรับปรุง ส่งเสริม พัฒนาบุคลิกภาพ และเชาวน์อารมณ์ของเด็กให้ดียิ่งขึ้นได้

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนราธิวาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส จำนวน 1,153 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในศึกษารั้งนี้

โดยมี 4 ตัวแปร ได้แก่

2.1 เพศ

2.2 ระดับชั้น

2.3 บุคลิกภาพ 2 แบบ คือ

2.3.1 บุคลิกภาพแบบเก็บตัว (Introvert)

2.3.2 บุคลิกภาพแบบแสดงตัว (Extrovert)

2.4 เซาวน์อารมณ์ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

2.4.1 ด้านดี

2.4.1.1 ควบคุมตนเอง

2.4.1.2 เห็นใจผู้อื่น

2.4.1.3 รับผิดชอบ

2.4.2 ด้านเก่ง

2.4.2.1 มีแรงจูงใจ

2.4.2.2 ตัดสินใจและแก้ปัญหา

2.4.2.3 สัมพันธภาพ

2.4.3 ด้านสุข

2.4.3.1 ภูมิใจในตนเอง

2.4.3.2 พอใจชีวิต

2.4.3.3 สุขสงบทางใจ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. บุคลิกภาพ หมายถึง คุณลักษณะโดยรวมของบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วยลักษณะภายนอก ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา กิริยาท่าทาง และลักษณะภายใน ได้แก่ นิสัยใจคอ ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก ความสามารถ นิสัย ฯลฯ ซึ่งงานวิจัยนี้ต้องการศึกษาบุคลิกภาพในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัว

1.1 บุคลิกภาพแบบเก็บตัว (Introvert) หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีพฤติกรรมที่มุ่งความสนใจเข้าหาตนเอง ไม่ชอบสังสรรค์ ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง ตัดสินใจโดยยึดตนเองเป็น

สำคัญ ชอบอยู่คนเดียว หลีกหนีสังคม จะทำอะไรมักทำตามมาตรฐาน และหลักการ เป็นพวกขาดความยืดหยุ่น ใจ้าย ปรับตัวยาก ไม่ชอบแสดงออก ไม่ชอบผจญภัย เก็บความรู้สึกเก่ง มีความกดดันทางอารมณ์

1.2 บุคลิกภาพแบบแสดงตัว (Extrovert) หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีพฤติกรรมที่มุ่งสนใจในคนอื่น ชอบแสวงหาประสบการณ์ และสิ่งใหม่ๆ ชอบสนุกสนาน รื่นเริง ทำอะไรโดยไม่มีการวางแผน เป็นคนกล้าหาญ ร่าเริง ชอบผจญภัย ชอบการค้าสมาคมกับผู้อื่น

2. เซาวน์อารมณ์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักถึงความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์ ตลอดจนสามารถรอคอยการตอบสนอง ความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถให้กำลังใจตนเองในการที่เผชิญกับอุปสรรคและข้อขัดแย้งต่างๆ ได้อย่างไม่คับข้องใจ รู้จักจัดความเครียด มองโลกในแง่ดี และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขจนประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยแบบประเมินทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วยการประเมิน 3 ด้าน คือ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข ดังนี้

2.1 ด้านดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม รู้จักการให้และการรับ ยอมรับข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น รู้จักการให้อภัย เห็นประโยชน์ส่วนรวม และมีพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม

2.2 ด้านเก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหา และการแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น กล้าแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์ รู้และเข้าใจปัญหา มีความมุ่งมั่น ไปให้ถึงเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ด้านสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข มีความภูมิใจในตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้จักมองโลกในแง่ดี มีความพอใจในสิ่งที่ตนเป็นอยู่ รวมถึงมีความสุขสงบทางจิตใจ

3. นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา